

УНІВЕРСИТЕТ
ГРІНЧЕНКА

Вечірній Київ

Газета заснована 3 січня 1906 року

грудень 2025 року № 7

Шановні читачі «Вечірнього Києва»!

2025-й був для Києва роком випробувань і водночас рішучості. Попри всі виклики воєнного часу, українська столиця продовжувала жити, працювати й розвиватися. Ми підтримували обороноздатність країни, дбали про безпеку киян, відновлювали пошкоджену інфраструктуру, забезпечували стабільну роботу критично важливих об'єктів і допомагали тим, хто цього найбільше потребує. Усе це стало можливим завдяки єдності громади, відповідальній роботі фахівців і щоденній витримці містян.

Різдво і Новий рік — це час надії та віри в майбутнє. Я бажаю кожній родині миру, здоров'я, добробуту. Нехай 2026 рік стане роком Перемоги і миру, відновлення наших міст і селищ, оновлення сильної української держави! А Київ і надалі лишатиметься містом свободи та людяності.

Окремі вітання — колективу та читачам друкованого видання «Вечірній Київ», яке 3 січня відзначає своє 120-річчя. Це легендарна газета, що вже понад століття є голосом міста та літописом його життя. У різні історичні періоди видання лишалося поруч із киянами, зберігало принциповість, професійність і повагу до читача. Дякую редакції за віддану працю, а читачам — за довіру. Бажаю «Вечірньому Києву» подальшого розвитку й нових успішних творчих проєктів на благо столиці та України.

*Мер Києва
Віталій Кличко*

Рівність як цінність.
Гендерний аудит
Університету Грінченка —
стор. 2

Відкриті дані.
Інструмент
майбутнього —
стор. 5

Київ як мистецький
бренд. Конкурс
Горовиця —
стор. 8

Етнопсихологія сучасності.
Міфодизайн українського
новорічного циклу —
стор. 19

Київ літературний.
Поетична територія
війни —
стор. 23

119 років із киянами і для киян!

Рівність і людяність: гендерний аудит Університету Грінченка

Інтерв'ю з **Аллою Шлапак** – проректоркою з навчально-педагогічної роботи та інноваційного розвитку, головою Робочої групи з проведення гендерного аудиту.

Ми поговорили про те, чому Київський столичний університет імені Бориса Грінченка вирішив провести гендерний аудит, які інноваційні підходи він впровадив, що виявив і як ці результати допоможуть створити простір рівних можливостей для всіх студентів та співробітників.

Що спонукало команду провести гендерний аудит?

Найголовнішим стимулом було прагнення залишатися найпрогресивнішим Університетом столиці й водночас не втрачати людяність – враховувати потреби людей навіть у таких складних умовах, як повномасштабне вторгнення, у якому ми перебуваємо. Відповідно до цілей Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2024–2029 роки, було схвалено Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, що передбачає зокрема проведення гендерного аудиту закладів освіти. На її виконання в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка та відповідно до Статуту Університету, Колективного договору Університету в період з 10 квітня по 30 вересня 2025 року було проведено гендерний аудит.

Яка головна мета цього аудиту і які завдання Ви перед собою ставили?

Мету гендерного аудиту було визначено як оцінку стану забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Університеті. Це стосувалося всіх: співробітників і співробітниць незалежно від наукового ступеня та посад, а також здобувачів і здобувачок усіх структурних підрозділів, включно з фаховим коледжем «Універсум» та Інститутом післядипломної освіти. Крім цього, аудит охопив працівників технічних служб, які обслуговують навчальні корпуси та гуртожитки.

Було визначено три ключові завдання – класичні для такого типу аудитів.

Перше – підвищити обізнаність студентів і співробітників щодо політики рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні. І я вважаю, що ми успішно впоралися з цим, адже застосували інноваційний підхід – партисипативні семінари під час проведення аудиту. Ми чітко бачили, як

змінювалося ставлення учасників: питання, що звучали у квітні, кардинально відрізнялися від тих, які ми отримували у вересні–жовтні на повторних зустрічах.

Друге завдання – виявити наявні проблеми й визначити шляхи скорочення фактичної нерівності між жінками та чоловіками. У звіті ми описали певні виклики, а також запропонували рекомендації, спрямовані на зменшення цієї нерівності. Частина тенденцій повторює загальнодержавні, але є й внутрішні особливості, над якими ми працюватимемо.

Третє завдання – сформулювати рекомендації щодо покращення стану забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у нашому Університеті. Рекомендації є достатньо широкими – і це свідомо, адже детальні, прописані покроково пропозиції ми залишаємо для гендерного плану Університету.

Ви вже згадували про інноваційність. У чому вона полягає?

Головна інновація нашого аудиту – додавання до всіх методичних рекомендацій так званого «статусу вразливості». Це повністю обґрунтовано, адже повномасштабне вторгнення суттєво вплинуло на весь колектив Університету. Ми побачили значну кількість внутрішньо переміщених осіб, родин військовослужбовців, людей, які втратили близьких, або тих, хто виїхав із тимчасово окупованих

Проректорка з навчально-педагогічної роботи та інноваційного розвитку Київського столичного університету імені Бориса Грінченка Алла Шлапак

територій. Фактично кожен другий член нашого Університету має певний статус вразливості – і аудит це чітко зафіксував.

Друга інновація – широке застосування партисипативних семінарів для підвищення поінформованості студентів і співробітників щодо мети та важливості аудиту. Спочатку ми зустріли певне незрозуміння: мовляв, «війна надворі, а ви про гендерну рівність». Але з часом ми побачили зміни, особливо серед здобувачів і здобувачок, чия активність на семінарах була дуже високою. Пам'ятаю першу групу з десяти студентів – згодом вони приводили друзів, і на третю зустріч ми отримали повну залу коледжу. Це був виклик, але ми впоралися.

Третій інноваційний складник – виокремлення інформаційного простору в окремий напрям. Раніше його розглядали лише в контексті внутрішнього та зовнішнього середовища, однак ми переконані (і аудит це підтвердив), що інформаційний простір працює за власними законами. Його гендерна чутливість має велике значення.

Чи виявив аудит певні прояви нерівності або гендерні розриви в Університеті?

Так. По-перше, ми підтвердили загальносвітову тенденцію фемінізації гуманітарних і соціальних

спеціальностей, зокрема психології — сфер, де робота пов'язана з людьми. Це характерно не лише для нас.

По-друге, ми виявили іншу загальносвітову тенденцію — низьку представленість жінок у STEM-професіях. Аудит це продемонстрував.

Цікаво, що за показником частки чоловіків і жінок серед наукових співробітників ми відрізняємося від європейських університетів: у нас чоловіків приблизно 30%, що більше, ніж у середньому по ЄС. Тобто фемінізація наявна, але не така значна.

Також приємно відзначити, що найменший розрив в оплаті праці — серед докторів наук і професорів. Тут ми фактично можемо говорити про гендерну рівність і в оплаті, і в розподілі посад. Це заслуга цілеспрямованої політики Віктора Олександровича Огнев'юка, який приділяв цьому особливу увагу.

Серед співробітниць і співробітників ми помітили віковий дисбаланс: серед молодших 25 років науково-педагогічних працівників чоловіків практично немає — лише жінки. У пенсійному віці спостерігається різке зниження кількості чоловіків і збільшення кількості жінок. Це пояснюється і різницею в тривалості життя, і розміром пенсій, і економічною мотивацією працювати після виходу на пенсію.

Ще одна помітна тенденція — вплив професійної діяльності на особисте життя. Лише половина співробітників та співробітниць перебувають у шлюбі. Ми також дослідили житлові умови — і побачили прямий зв'язок: наявність власного житла сприяє створенню сім'ї.

Як респонденти — студенти і співробітники — ставляться до використання фемінітивів і гендерно чутливої мови?

Це виявилось дуже контраверсійним питанням — справжня прірва між поколіннями. Старше покоління здебільшого не сприймає гендерно чутливу мову, тоді як молодь демонструє величезний запит на її використання. Для нас це тема для подальшого ретельного розгляду.

Я проводжу паралель: 20 років тому, коли говорили про членство в ЄС, були впевнені, що цього ніколи не буде, але це стало реальністю. Так само й тут: гендерно чутлива мова — даність, яка буде. І важливо не боротися з нею, а гармонійно інтегрувати, спираючись на знання, досвід і мовні норми.

Наші філологи теж були скептичними, але після ознайомлення з результатами гендерного аудиту змінили свою позицію. Тепер це їхній професійний виклик — розробити природні, милозвучні конструкції, які будуть органічними для української мови.

Гендерно чутлива мова має кілька рівнів: побутовий, соціальний і офіційно-діловий. Молодь хоче чіткої ідентифікації — «здобувачка», а не просто «здобувач». На партисипативних семінарах студенти говорили навіть про потребу змінити назву курсу «Я студент». Ми обговорюємо різні варіанти, зокрема — «студент / студентка».

Уже розробляється оновлення курсу «Я студент — я студентка» із включенням теми рівних прав та можливостей. Крім того, виник значний запит від магістрів та аспірантів, тому ми вже працюємо над створенням для них окремого адаптаційного тренінгу.

В офіційно-діловому стилі наразі фемінітиви не є обов'язковими, але закон дозволяє використовувати їх у внутрішніх документах, якщо це рішення управління університету. Ми можемо рухатися в цьому напрямку поступово, без примусу — народжувати практику, а не нав'язувати її.

Які результати аудиту Ви вважаєте найбільш показовими або такими, що надихають?

Найбільше надихає те, що у нас працюють і навчаються щасливі люди.

Друге — колектив є стабільним, але водночас на 30% оновлюється. Це здорова організаційна структура, яка не дає Університету «застаріти» й забезпечує приплив «свіжої крові».

І третє — прагнення наших здобувачів і співробітників продовжувати навчатися, поглиблювати знання про політику рівних прав та можливостей, бути активною частиною спільноти. Це справді надихає.

Скажіть, будь ласка, які механізми реагування на дискримінацію існують сьогодні? А які, на вашу думку, потребують доопрацювання чи удосконалення?

Це дуже чутлива частина гендерного аудиту. Зрозуміло, що до її аналізу слід підходити обережно. Але давайте будемо відверті: на рівні МОН Положення було оновлене лише у вересні цього року, а до того існувало ще з доковідного часу. І хоча воно не було аж надто

застарілим, покоління та контекст змінилися кардинально. Уявімо собі, яким було розуміння дискримінації до 2019 року, під час пандемії, а тим паче після початку повномасштабного вторгнення.

Ми не можемо користуватися документами, ігноруючи цей складний період. Добре, що Міністерство освіти і науки оновило документ, і я особисто зараз працюю над його адаптацією. Ми готуємо оновлення наших внутрішніх політик. Звісно, ми працюємо в рамках вимог МОН і Київської міської ради як засновника, але це не означає, що ми не можемо додавати власні унікальні рішення.

У Центрі інноваційної діяльності ми плануємо проводити відкриті лекції на відповідні теми. Крім того, ми вже запустили сеанси «сінемалогії»: обираємо фільм із гендерною тематикою, переглядаємо його зі студентами, а потім обговорюємо. Хочемо закріпити це як сталу практику, а також плануємо запрошувати гостьових лекторів. Дуже віримо, що навесні зможемо організувати

міжнародну конференцію, адже гендерна політика — це не лише соціальні аспекти. Це глибокі економічні процеси, інновації, доступ жінок до STEM-професій. Це явище і горизонтальне, і вертикальне, і широке, і глибоке. Його наукове обґрунтування та імплементація — це не вимога часу, це і є час. Нам потрібно рухатися, щоб встигнути за змінами.

Які рекомендації запропоновано за підсумками аудиту?

Передусім — оновлення всіх документів, що стосуються гендерної політики Університету. Наступний крок — створення Гендерного плану Університету до 2030 року, синхронізованого з політикою МОН. Це питання інтеграції — і це дуже важливо.

Не менш важливим є удосконалення освітніх програм. Я це особливо відчула під час акредитації освітньої програми третього рівня (PhD), коли почала розповідати про наші напрацювання, — членом комісії це справді сподобалося.

Ми недооцінюємо значення цих підходів. Гендерний аудит — це передусім про людину. Коли до співробітника чи здобувача звертаються з питанням «як ти?», — це створює відчуття включеності, людина хоче долучатися.

Дуже вдячна факультетам, які активно підтримали ініціативу. Факультет економіки, романо-германської філології, східних мов, образотворчого мистецтва — вони справді попрацювали. У них були нові програми, і вони зробили їх гендерно чутливими. Вони не чекали рішень вчених рад — уже влітку, коли брали участь у семінарах, почали оновлювати програми самостійно.

Водночас є документи, які демонструють, як робити не треба. Але ж будь-який документ ми створюємо не для міністерства чи засновника, а для людей, які ним користуються. Це важливо пам'ятати.

Щодо наукових досліджень: я часто чула «ми працюємо в гендерному напрямку». Але коли подивилася, хто реально долучився, виявилось: ті, хто формально декларував гендерний компонент, долучилися найменше. Тому треба переходити від формальності до змістовності. Це не про звіт — це про спосіб життя.

Для мене гендерна рівність і патріотизм — поняття одного порядку. Не можна викладати патріотизм як окрему дисципліну. Так само і гендерна рівність — це не курс, це культура. Людину не можна «навчити бути людиною» окремою програмою. Це має бути інтегровано у всі курси й у весь освітній простір.

Також ми пропонуємо запустити широку інформаційну кампанію. Сподіваюся, що ті, хто читатиме інтерв'ю, зокрема студенти, знатимуть: Гендерний план Університету вже майже готовий, і я винесу його на громадське обговорення буквально за тиждень. Ніхто не знає всього, тому важливо почути різні голоси.

Гендерний аудит дав ще один важливий результат: люди перестали боятися говорити про складні речі. На певному етапі з'явилася відвертість і довіра. Деякі рішення, які люди тримали в собі роками, були озвучені, і це стало полегшенням. Коли є простір довіри — оцінка «відмінно». Це ознака здорового колективу.

Окремо хочу подякувати викладачам, які підтримують студентські ініціативи. На семінарах студенти зізнавалися, що інколи їхні ідеї «крадуть», і це засмучує.

Я, наприклад, дуже розчарована пасивністю студентського парламенту — п'ять разів пропонувала зустріч, надсилала листи, запрошувала на різні засідання — абсолютне ігнорування, хоча підтримка серед студентства загалом висока. Тому заохочення студентських ініціатив у сфері гендерної рівності — надважлива.

Ми також рекомендуємо впроваджувати гендерно сегреговану статистику. І вже бачимо зміни: у звітах почали з'являтися дані про жінок і чоловіків окремо. Це еволюція, і вона відбувається навіть без затвердженого гендерного плану — бо ми говоримо про це.

Далі — важливо створювати програми, які відкриватимуть додаткові можливості. Наприклад, заохочувати дівчат вступати на природничо-математичні спеціальності, а також формувати нові образи для хлопців: показувати, що бути вихователем чи вчителем початкової школи — це не соромно, а сучасно, ціннісно і круто.

Потрібно змінювати стереотипи. Колись у театрі кабуки грали лише чоловіки — а сьогодні ця опція доступна і жінкам. Це питання часу. Ми можемо бути рушіями змін або стояти осторонь, але зміни все одно стануться.

У рекомендаціях є й звернення до засновника. Зокрема, щодо відсутності вказівників до Університету біля станції метро «Мінська». Університет — важливий об'єкт на Оболоні, але жодного навігаційного знака немає. Сподіваюся, це буде виправлено. Так само важливо звертати увагу на безбар'єрність під час реконструкцій — зокрема, на потребу у веломаршрутах. Наші студенти могли б активно користуватися велотранспортом у теплий період, що зменшило б навантаження на громадський транспорт.

Яким ви бачите Університет Грінченка у 2030 році після реалізації Гендерного плану?

План не завершиться у 2030 році — він буде продовжений і оновлений. Я бачу Університет кийвським, сучасним, під мирним небом на українській землі. Університетом, де про гендерну політику вже не треба буде говорити окремо, бо всі розумітимуть — це простір рівних можливостей.

Мрію, щоб ми стали драйвером якісних змін у забезпеченні рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, — не лише в Києві. Ми на це здатні. І, звичайно, це Університет, у якому навчаються, ви-

кладають найкращі люди України, і разом ми створюємо українську науку — важливу складову частину української державності.

Які інноваційні проекти Ваша команда планує продовжувати?

Ми продовжуватимемо реалізацію політики рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Це оновлення документів, створення нових, регулярні лекції та майстер-класи, міжнародна конференція та участь у міжнародних проєктах.

Другий складник — оцінка інноваційного потенціалу Університету. Я не буду говорити про нові опитування — для багатьох це болюче питання, бо результати рідко доводяться до кінця. До речі, це перше опитування, результати якого були розіслані всім корпоративним користувачам.

Наш Університет може стати інноваційним хабом для Київської громади. Я ще кілька років тому говорила на Вченій раді про концепцію корпоративного університету, де корпорація — це Київська громада. Ми можемо створити бізнес-інкубатор, формувати підприємницьку культуру не лише на Факультеті економіки.

Журналіст має знати, як відкрити онлайн-медіа чи PR-агенцію, філолог — як започаткувати мовні курси або бюро перекладів.

Завдання Центру інноваційної діяльності — розвивати ці навички: підприємництво, економічну активність, рівні можливості для всіх, проведення досліджень не лише всередині Університету. Ми вже готуємося до проведення гендерного аудиту в Департаменті освіти та районних управліннях освіти Києва. На січень заплановані тренінги для представників коледжів, і ми вже зможемо рекомендувати їм наш Гендерний план як приклад.

Наш номер виходить напередодні Нового року. Що б Ви побажали Університету та Київській громаді?

Не буду оригінальною: хочу, щоб 2026 рік приніс нам Перемогу і Мир. Щоб усі повернулися додому, щоб було кому чекати і на кого чекати. Хай це буде новий якісний етап для кожного з нас. Попереду будуть випробування, але я бажаю усім пройти їх гідно й залишитися людьми, зберегти людяність у кожному з нас.

Як працювати з відкритими даними: навчання майбутніх журналістів

Найпоширенішою проблемою сучасної журналістики залишається пошук достовірної інформації, особливо в умовах війни, коли фейкові повідомлення поширюються з особливою інтенсивністю. Відповідальність журналістів перед суспільством сьогодні надзвичайно висока, адже саме їхня робота визначає, яку картину реальності отримують громадяни.

6 жовтня 2025 року в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка відбувся одноденний тренінг Open Data Roadshow для студентів журналістських і бізнес-спеціальностей. Проект реалізується за підтримки ГО «Агенція журналістики даних» (Texty.org.ua), ОБСЄ та Міністерства цифрової трансформації України.

Захід урочисто відкрила модераторка та керівниця експертної групи розвитку сфери відкритих даних директорату електронних реєстрів і даних Мінцифри Яніна Любива. Вона подякувала учасникам і партнерам за співпрацю та передала слово першій спікерці.

З вітальною промовою до учасників звернулася радниця проекту з питань відкритих даних та цифровізації Офісу координатора економічних та екологічних діяльностей секретаріату ОБСЄ Олена Добрунік (Відень). Вона наголосила, що студенти — це майбутні фахівці, від яких залежить розвиток медіа, економіки та суспільства України. Пані Олена підкреслила важливість відкритих даних для бізнесу, а для журналістів — як інструменту пошуку правди та можливості розповідати суспільно значущі історії. Вона також зауважила, що Організація з безпеки і співробітництва в Європі вже багато років підтримує Україну в боротьбі з корупцією. Наприкінці виступу вона подякувала громадській організації «Агенція журналістики даних» за реалізацію проекту.

«Відкриті дані — це прозорість, довіру та розвиток», — підкреслила секретарка ОБСЄ.

Наступною спікеркою стала начальниця відділу оприлюднення інформації управління інформаційної політики та доступу до публічної інформації апарату виконавчого органу КМР (КМДА) Катерина Бурковець. Вона презентувала роботу застосунку «Київ Цифровий» та розповіла про сервіси, які ним надаються: мапу стійкості, інформацію про ярмарки, рух громадського транспорту. Особливо пані Катерина зупинилася

на системі «Київреклама», що допомагає контролювати законність розміщення зовнішньої реклами в столиці. Значну увагу спікерка приділила мапі контейнерних майданчиків, де відображено графіки прибирання, обсяги та типи контейнерів. Пані Катерина наголосила, що однією з ключових переваг системи є доступність фінансової звітності Києва з 2004 року. Усі ці сервіси функціонують на основі відкритих даних, що дозволяє суспільству аналізувати інформацію та використовувати її у подальшій роботі. Особливо вона згадала набори відкритих даних щодо публічних дашбордів та незаконних стихійних сміттєзвалищ. Водночас місто продовжує розширювати перелік доступних даних, адже охоплення всіх сфер — процес тривалий.

«Для Києва це не тренд, а пріоритет розвитку», — зазначила Катерина Бурковець.

Учасники тренінгу поглибили знання про принципи роботи з відкритими даними під керівництвом модераторки Яніни Любиви. На початку заняття спікерка окреслила різницю між поняттями «відкриті джерела» та «відкриті дані», яку часто плутають у публічному просторі. Особливу увагу вона звернула на те, що головне призначення відкритих даних — аналітична обробка інформації, яку надають державні інституції. Тому такі компетентності є важливими як для журналістів, так і для фахівців економічних напрямів. Станом на сьогодні в Україні функціонує понад 130 сервісів, що працюють на основі відкритих даних.

Пані Любива нагадала, що активний розвиток сфери розпочався після Революції Гідності 2014 року, коли громадські ініціативи створили перший національний портал відкритих даних. Відтоді обсяг державних наборів поступово розширюється й оновлюється. Під час тренінгу було розглянуто й міжнародні стандарти, зокрема Міжнародну хартію відкритих даних, до якої Україна долучилася у 2016 році. За кількістю суб'єктів на субнаціональному рівні Україна

нині посідає провідні позиції: якщо у 2024 році таких суб'єктів було 15, то після приєднання всіх територіальних громад Львова Львівщина стала національним лідером у впровадженні відкритих даних.

Окремий блок тренінгу був присвячений практичним рекомендаціям щодо роботи з файлами та вимогами до їхнього коректного оформлення. Спікерка також звернула увагу на те, що відкритість інформації сприяє контролю за діяльністю органів влади, дозволяє відстежувати бюджетні витрати, виявляти порушення та формувати довіру до державних інституцій.

Здобуті знання учасники перевірили під час інтерактивного завдання, проаналізувавши типові помилки та поставивши уточнювальні запитання. Наприкінці студенти поділилися сервісами відкритих даних, якими користуються найчастіше. За словами модераторки, в Україні нині діє понад 120 таких сервісів, аудиторія яких перевищує 13 мільйонів користувачів.

Після невеликої перерви студенти перейшли до теми «Візуалізація даних». Лекцію провела керівниця напряму журналістики даних ГО «Агенція журналістики даних» (Texty.org.ua) Євгенія Дроздрова. Вона розповіла про найкращі підходи до роботи з візуалізацією та про застосування штучного інтелекту в цьому процесі. Євгенія провела експеримент, щоб показати вплив великих обсягів інформації на сприйняття. Спікерка поділилася методами ефективного побудови графіків, разом зі студентами порівняла візуалізацію різних медіа й обговорила можливі маніпуляції. Також вона надала практичні поради щодо уникнення типових помилок і порекомендувала офіційні ресурси для створення якісних графіків. Наприкінці лекції обговорили застосування штучного інтелекту у візуалізації даних, його переваги та недоліки, а також важливість чітких запитів для отримання коректного результату.

Фінальним етапом став воркшоп «Проаналізуй витатки свого університету». Його провели аналітик ГО «Агенція журналістики даних» (Texty.org.ua) Денис Губашов, експерт із аналітики даних Олександр Оксимець, Євгенія

Дроздрова та Нікіта Головінський. Вони допомагали студентам у проведенні аналізу витатків власного університету. Учасники створювали графіки щодо стипендій, перерахування коштів та інших фінансових показників.

«Програмування — це нові можливості. Користуйтеся ними, поки штучний інтелект не забрав у вас цю роботу», — жартома зазначив Денис Губашов.

Після воркшопу студенти ставили запитання про шлях спікерів у програмуванні, роботу зі штучним інтелектом, важливість відкритих даних та перспективи їхнього розвитку в Україні. Команда поділилася посиланнями на свої соціальні мережі, корисними посібниками та інформацією про безкоштовні навчальні програми.

Активні учасники отримали сертифікати від «Книгарні Є», а всі присутні — сертифікати про успішне завершення програми «Open Data Roadshow».

Такі навчальні заходи мають особливу цінність для студентів, адже допомагають розвивати практичні навички, критичне мислення та вміння працювати з даними. Учасники тренінгу успішно опанували програму, отримали нові знання, досвід і натхнення для професійного зростання. Подібні ініціативи є надзвичайно важливими для майбутніх журналістів, адже вчать їх аналізувати інформацію та ефективно використовувати відкриті дані у створенні власних проектів.

Авторка Анастасія Поліщук, студентка 2 курсу Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Open data roadshow:

Як проєкт розвиває дата-компетенції майбутніх фахівців

Open Data Roadshow для студентів журналістських та бізнес-спеціальностей реалізовано ГО «Агенція журналістики даних» (видання Texty.org.ua) у співпраці з Міністерством цифрової трансформації України. Тренінг створено в межах міжрегіонального проєкту «Сприяння належному врядуванню та позитивному бізнес-клімату в регіоні ОБСЄ через цифровізацію та використання відкритих даних», що впроваджується Офісом координатора економічної та екологічної діяльності ОБСЄ.

Контекст та передумови

Проєкт став логічним продовженням багаторічної діяльності Texty.org.ua у сфері розвитку дата-компетенцій серед студентів та молодих журналістів. З 2019 року команда щорічно організовує хакатони та навчальні програми для здобувачів різних спеціальностей, зосереджені на роботі з відкритими даними, створенні аналітичних матеріалів, дата-проєктів та дослідницьких історій. Таким чином Roadshow інтегрує накопичену експертизу організації у ширший освітній простір.

Практична спрямованість Roadshow

Особливу увагу в рамках Roadshow приділено розвитку прикладних навичок, які сьогодні вважаються базови-

ми для дата-журналістики та бізнес-аналітики. Серед них: пошук і підготовка даних; аналітична обробка; візуалізація; фіналізація проєктів через публікацію або презентацію. Акцент на практиці дозволив учасникам отримати не лише теоретичні уявлення про відкриті дані, а й зрозуміти повний цикл роботи з ними.

Локації та освітнє середовище

У 2025 році Open Data Roadshow відбувся на базі Українського католицького університету та Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Обидва заклади обрані завдяки активній освітній політиці та системній підтримці цифрових компетенцій студентів. Це забезпечило високу якість взаємодії й відповідність тренінгів реальним потребам навчального процесу.

Структура та зміст програми

Програма тренінгів включала: ознайомлення з поняттям відкритих даних та способами їх застосування в журналістиці та бізнесі; вивчення українських і міжнародних джерел відкритих даних, стандартів і вимог; роботу з машиночитаними форматами та інструментами структурування інформації; опанування методів візуалізації для реалізації аналітичних досліджень і практичних кейсів; виконання практичних

завдань і дискусій з експертами щодо актуальних викликів у сфері відкритих даних.

Ефективність формату Roadshow підтверджується низкою чинників:

Зростаючий попит на дата-компетенції. Студенти дедалі частіше застосовують дані у навчальних і професійних проєктах — від фактчекінгу до бізнес-аналітики.

Використання відкритих даних як основи для ухвалення рішень. Для журналістів це фактологічний фундамент, для бізнесу — інструмент моделювання, оцінювання ризиків і стратегічного планування.

Високий інтерес до технічних навичок. Вправи з підготовки, очищення та структурування даних у машиночитаних форматах стали одними з найбільш затребуваних.

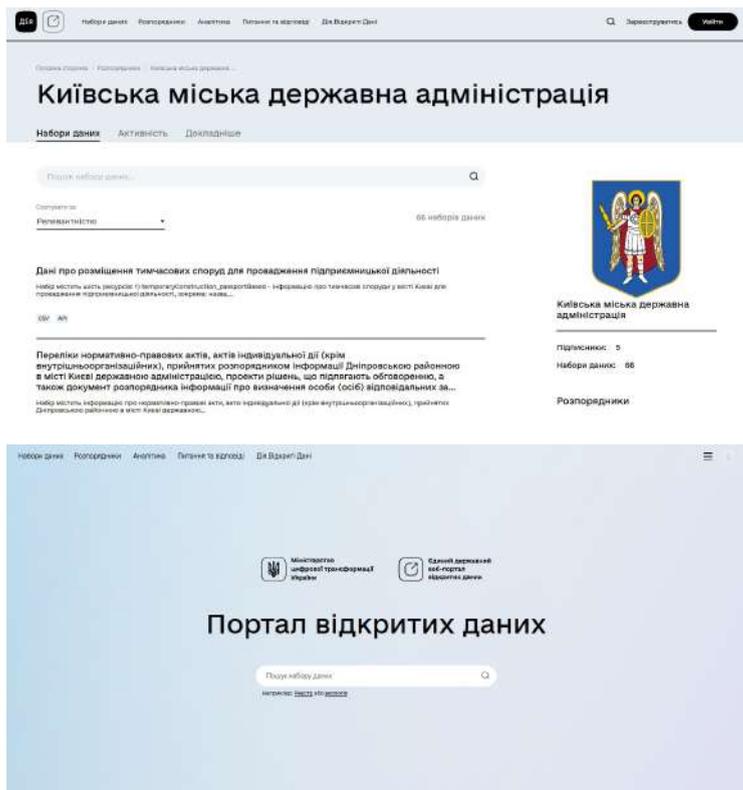
Експертні дискусії. Спілкування з фахівцями дало можливість

глибше зрозуміти проблеми доступності даних, їхньої якості, обмежень та застосування ШІ у роботі з великими масивами інформації.

Формування мережевої взаємодії. Roadshow укріплює зв'язки між університетами, експертами та владою. Це відкриває студентам доступ до актуальних практичних кейсів і сприяє створенню професійної спільноти, об'єднаної навколо відкритих даних.

Open Data Roadshow сприяє формуванню нового покоління фахівців, здатних працювати з великими масивами інформації, аналізувати дані й створювати на їхній основі суспільно значущі проєкти.

Матеріал підготовлено на основі інформації, наданої ГО «Агенція журналістики даних» на запит учасників тренінгу — студентів Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

ВІДКРИТІ ДАНІ КИЄВА: як працює цифрова інфраструктура міста

Аналітична довідка підготовлена відділом оприлюднення інформації управління інформаційної політики та доступу до публічної інформації апарату виконавчого органу КМР (КМДА) на запит учасників тренінгу — студентів Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У матеріалі узагальнено ключові принципи роботи міських цифрових сервісів, підходи до публікації відкритих даних і актуальні оновлення в цьому напрямі.

Стратегія «Єдиного вікна»

Київська міська державна адміністрація послідовно розвиває напрям відкритих даних, перетворюючи інформацію на доступний, структурований ресурс для аналізу, управлінських рішень та створення нових сервісів. Публікація даних у столиці вибудована за принципом «єдиного вікна»:

- департаменти та районні адміністрації більше не розміщують набори даних окремо, хаотично — усі матеріали оприлюднюються централізовано під єдиним кабінетом КМДА на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних;
- координацію процесу забезпечує Управління інформаційної політики та доступу до публічної інформації апарату КМДА;
- інформація уніфікується та інтегрується у спільні загальноміські реєстри.

Такий підхід гарантує користувачу доступ до повного та цілісного масиву даних по всьому місту, структурованого за єдиним стандартом. Дані доступні у відкритому, безоплатному форматі та регулярно оновлюються.

Ключові цифри та тематичні набори даних

Нині у відкритому доступі оприлюднено 66 наборів даних КМДА, що охоплюють ключові сфери життєдіяльності столиці. Найпопулярніші серед них:

- **Фінансова звітність комунальних підприємств** — інструмент для аналізу ефективності роботи підприємств, установ та організацій, що перебувають у власності територіальної громади міста;
- **Дані про черги до дитячих садків** — містять актуальну інформацію про реєстрацію та статус зарахування дітей до закладів дошкільної освіти;
- **Дані про видалення зелених насаджень** — дозволяють відстежувати кількість, стан та підстави видалення дерев і кущів у місті;
- **Дані про ярмарки** — включають локації, дати проведення, вартість участі та геопросторові дані;
- **Інформація про вилов, стерилізацію та ідентифікацію безпритульних тварин** — містить унікальні номери тварин (вказані на чіпі), їхні характеристики (вид, порода, стать, окрас) та інформацію про проведені процедури (щеплення та стерилізація), місце та дату відлову/відпущення.
- **Дані з Мапи безбар'єрності** — включають назви та типи об'єктів (медичні заклади, органи влади, соціальні служби тощо), адреси, координати та ознаки доступності (наявність безбар'єрного входу, пандусів, тактильних та акустичних засобів, спеціально обладнаних паркомісць тощо);
- **Інформація про звернення мешканців до Контактного центру 1551;**
- **Дані про рекламні засоби** — відомості про розповсюджувачів зовнішньої реклами та про дозволи на її розміщення.

Практичне застосування відкритих даних

Відкриті дані є «паливом» для функціонування сучасних міських цифрових сервісів. Зокрема, міські дані активно використовують у застосунку «Київ Цифровий» для забезпечення роботи:

- мапи руху громадського транспорту та планування маршрутів;
- мапи ярмарків;
- мапи стійкості (укриття та інша інфраструктура).

Відкриті дані також є базою для громадських ініціатив та незалежних сервісів. Один із яскравих прикладів — онлайн-проєкт «ЄЯрмарок», створений винятково на основі даних КМДА.

Розвиток та підвищення якості даних

Місто постійно працює над деталізацією та розширенням наборів даних. Серед останніх оновлень:

- до даних про тимчасові споруди (МАФи) додано геопросторову інформацію про об'єкти, які виставлялися на аукціонах КП «Київ.ПРОЗОРО»;
- набір про зони для виходу тварин доповнено інформацією про балансоутримувачів, наявність зоокомплексів та поїлок.

Такі зміни роблять дані точнішими, підвищують можливість для створення аналітики та сприяють більшій прозорості діяльності міських служб.

30 років світового визнання: київський бренд «Конкурс Горовиця»

Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті видатного киянина **Володимира Горовиця** свого часу вітали Папа Римський Іоанн Павло II та президенти України і США — Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Петро Порошенко та Білл Клінтон. Мистецький захід у «горовицькому темпі» рухався до статусу культурного амбасадора, а його неймовірна тридцятирічна історія злетів і потрясінь гідна окремої сторінки в літописі музичного мистецтва часів незалежності України. Конкурс є членом Європейської спілки молодіжних музичних конкурсів (EMCY) та входить до складу Всесвітньої федерації міжнародних музичних конкурсів (WFIMC), що прирівнюється до таких організацій, як МОК (Міжнародний олімпійський комітет), ФІФА, ЮНЕСКО. Масштаб конкурсу цілком відповідає особистості самого Володимира Горовиця. Кожен із концертів майстра перетворювався на видатну подію музичного життя різних країн світу.

Ми вирішили дослідити історію творення відомого «київського бренду» та поспілкуватись з президенткою Фонду Міжнародного конкурсу молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця та виконавчою директоркою конкурсу, **доценткою Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра Іриною Полстянкіною**.

Я родом з України, і я покажу англійцям, що таке темп у музиці.

Володимир Горовиць

Невипадкова випадковість

Доволі часто долю людей і подій вирішує випадок, саме збіг обставин та випадкових зустрічей вирішив і долю конкурсу Горовиця. Це були перші роки української незалежності, коли в Києві відкривались посольства, комунікація з глобальним світом налагоджувалась й у мистецькій царині. Цві Маген — посол Ізраїлю в Україні (1993–1998 рр.) — на одній із зустрічей з культурною елітою висловив думку, що ім'я Володимира Горовиця непогано було б зробити київським брендом.

Ірина Полстянкіна: «Посол Ізраїлю в Україні Цві Маген був у захваті від таланту геніального піаніста-киянина, і розумів, наскільки важли-

во не просто вшанувати пам'ять про Горовиця, але й зберегти його спадщину для нових поколінь виконавців. Варто зауважити, що незадовго до цього, в 1990 році, краєзнавець Михайло Кальницький знайшов у метричній книзі київських євреїв зафіксовану дату народження Володимира Горовиця в Києві, бо родина мешкала тут з 1850-х років. Це спростувало інформацію усіх енциклопедій світу про те, що майбутній «король королів піаністів» народився у Бердичеві».

Цікаво, що дід Володимира, київський купець 1-ї гільдії, меценат Йоахим Горовиць також був піаністом, а мати віртуоза Софія вісім років вивчала гру в Київському музичному училищі. У 1992 році знайшли «Прошеніє» Самуїла Горовиця (закінчив фізико-математичний факультет Університету Св. Володимира)

щодо долучення свідцтва про народження сина Володимира для зарахування до Київського училища в клас фортепіано В. Пухальського (1913 рік).

З «п'ятіркою» найкращих

Мистецтво має надзвичайну силу відобразити дух часу та формувати наш світогляд. Через музику ми відчуваємо і транслюємо найглибші емоції, налагоджуємо зв'язки між культурами і націями, створюємо нові смисли та ідентифікуємо культурні коди. Міжнародний конкурс піаністів пам'яті Володимира Горовиця став важливою подією-символом не лише для України, але й для усієї світової музичної спільноти, а згодом отримав визнання цієї спільноти.

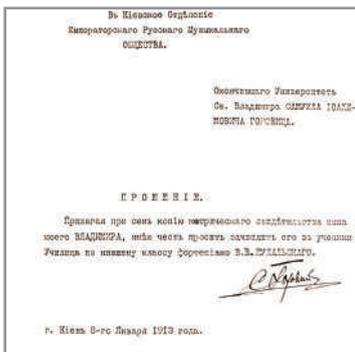
Ірина Полстянкіна: «Конкурс Горовиця — єдиний в Україні конкурс піаністів дійсно міжнародного рівня і стандартів, співмірних із такими престижними, як конкурс імені Фридерика Шопена у Варшаві (Польща), конкурс імені королеви Єлизавети у Брюсселі (Бельгія), конкурс імені Ферруччо Бузони в Больцано (Італія), конкурс у Хамамацу (Японія) та, безперечно, один із найпрестижніших у сві-

ті — конкурс імені Вена Клайберна у Форт-Ворті (Техас, США). Ми дуже пишаємося, що у 2013 році перший і єдиний український піаніст Вадим Холоденко, якого виплекав наш київський конкурс, здобув перемогу!»

Отже, у 1995 році група викладачів-ентузіастів Київської муніципальної академії музики ім. Р. М. Глієра (на той час Київське музичне училище) — Юрій Зільберман, Мальвіна Зарудян-

Президентка Фонду Міжнародного конкурсу молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця та виконавча директорка конкурсу, доцентка Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра **Ірина Полстянкіна**

ська, Лідія Ковтюх, Анна Смахова та інші, — почала працювати над створенням і організацією конкурсу. Мета була чіткою й зрозумілою — дати молодим талановитим піаністам шанс показати себе на міжнародному рівні. Варто окремо зазначити, що це стало можливим ще й завдяки зусиллям знакової особи того часу — композитора Івана Карабиця, без якого цей проєкт, можливо, не отримав би такого бурхливого розвитку. Вже в першому конкурсі взяли участь 102 піаністи з 13 країн!

Ірина Полстянкіна: «На міжнародний рівень ми вийшли відразу — і журі, і учасники. Цікаво, що в 1995 році приїхало вісім конкурсантів з Японії. Своїх учнів привіз член журі, одразу вісім! Ну, і безумовно, голова журі Іван Карабиць — митець, людина творча, дуже загорівся цією ідеєю. Саме він, маючи міжнародні контакти, підтримку української діаспори в Америці, Канаді, Австралії, почав працювати в цьому напрямі. І нас тоді дуже підтримали за кордоном! Відбірковий тур проходив у Цинциннаті (США)».

Іван Карабиць

голова журі на церемонії нагородження лауреатів I Міжнародного конкурсу молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця.

Ірина Полстянкіна: «З першого конкурсу був високий рівень учасників. У програмних вимогах — складні твори. Конкурсанти виконували їх дуже професійно! Багато учасників приїхало зі спеціальних музичних шкіл-десятирічок — Харків, Донецьк, Львів, Одеса, Київ. Усі були представлені! Одночасно відбувався національний відбір у Київській консерваторії. Грандіозними були й концерти лауреатів з оркестром — обов'язкова умова конкурсу»

За 30 років проведення конкурсу в номінаціях «Горовиць-

дебют», молодша, середня та старша групи взяли участь 1635 молодих музикантів із 40 країн світу, а членами журі працювати представники з 26 країн світу!

Репертуарні фішки

Свого часу кожен виступ Володимира Горовиця перетворювався на подію виняткового масштабу. Переповнені концертні зали, натовпи шанувальників — це окрема історія: подекуди люди знепритомнювали просто під час концертів, адже повірити в такий рівень виконання й, головне, інтерпретацій відомих творів було майже неможливо. Виконавський геній Володимира Горовиця став загальноновизнаним взірцем фортепіанного мистецтва XX століття. У відгуках преси, спогадах друзів та учнів він залишився «єдиним музикантом, чий досягнення для інших виконавців здаються надприродними».

Ірина Полстянкіна: «Транскрипції (інтерпретації) авторства Горовиця є невід'ємною частиною репертуару учасників конкурсу, наш фонд їх видає, популяризує. Також відбувається постійний процес дослідження нотної спадщини, аудіозаписів самого маестро. Ці твори оцифровані, вони зберігаються в бібліотеках, на різних цифрових платформах, завдяки й нашим зусиллям».

Друзі, партнери, гастролі

За правилами конкурсу його лауреати автоматично стають стипендіатами Міжнародного благодійного фонду (МБФ) конкурсу Горовиця. Проте йдеться не стільки про фінансову підтримку, скільки про можливості. Відомо, що підготовка музиканта-виконавця потребує колосальних зусиль і багатьох років навчання: усі рівні музичної освіти — це щонайменше 18 років життя. Гарний піаніст — унікальний фахівець. Водночас участь у подібних міжнародних конкурсах доступна лише одиницям. Для тих, хто присвячує музиці все життя і щодня проводить за інструментом по 5–6 годин, можливість виступати на сценах найкращих залів світу є справжнім визнанням результатів багаторічної праці.

За три десятиліття в межах діяльності конкурсу було організовано близько 550 концертів у 27 країнах світу. Важливим складником міжнародної співпраці є обмін концертами лауреатів між провідними музичними конкурсами. Завдяки цьому молоді піаністи отримують можливість виступати в різних країнах і представляти свою виконавську школу на міжнародній сцені.

Такий обмін концертами здійснюється між Міжнародним конкурсом молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця та низкою престижних міжнародних інституцій, зокрема Міжнародним музичним конкурсом імені Карла Нільсена (Данія), Міжнародним конкурсом піаністів у Тбілісі (Грузія), Міжнародним конкурсом піаністів імені Ференца Ліста (Нідерланди), Міжнародним конкурсом ANIMATO в Парижі (Франція), а також у співпраці з ЕМСУ — Європейською спільнотою молодіжних музичних конкурсів — у Норвегії, Іспанії, Естонії та Італії.

Окрім концертної діяльності, було випущено серію компакт-дисків із записами виступів лауреатів конкурсу, а також два диски мультимедійної енциклопедії. До них увійшли унікальні документи з історії життя Володимира Горовиця в Києві, матеріали про створення конкурсу його пам'яті, інформація про лауреатів і дипломантів, членів журі, записи виступів самого Горовиця та переможців конкурсу, а також три дайджести з матеріалами про конкурс різних років.

Ірина Полстянкіна: «Довгий час МБФ конкурсу Горовиця фінансував усі концертні поїздки, гастролі, організовував фестивалі та майстеркласи. Зараз ми маємо таку можливість завдяки підтримці наших партнерів, зокрема Vere Music Fund та Steinway & Sons, які підписали з нами угоди про світові концертні тури лауреатів. Договір зі Steinway & Sons укладено на тривалий термін — до 2027 року».

Нещодавно, у рамках цієї співпраці, відбувся концерт нашого лауреата 2023 року Романа Федюрка в Дубаї. Ілля Овчаренко вже вийшов на самостійну концертну траєкторію та навіть започаткував власну премію на конкурсі, що проходив у Женеві у 2023 році.

Прикладом професійного розвитку є також Роман Лопатинський, який минулого року

Антоній Барішевський

Роман Лопатинський

отримав ступінь доктора в НМАУ ім. П. І. Чайковського, активно концертує та викладає, а свій шлях розпочинав із групи конкурсу «Горовиць-дебют».

І, звісно, не можна не згадати світових зірок: Вадима Холоденка, Дмитра Чоні, Антонія Барішевського. Ми всі як одна велика родина! Наші лауреати завжди на зв'язку, ми уважно стежимо за їхнім професійним зростанням і пишаємося, що вони — наші».

Женевська історія

Окрім світового визнання та підтримки музичної спільноти, українські музиканти мають власну екзистенційну історію викликів часу. І в ковідні роки, і під час повномасштабного російського вторгнення навіть геніальний менеджмент не здатен компенсувати елементарну можливість виступати в повноцінних концертних залах або приймати іноземних учасників та членів журі в Києві.

Дмитро Чоні

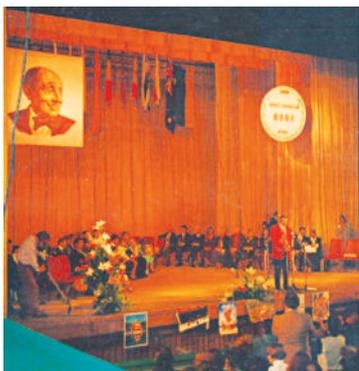
Ілля Овчаренко

Роман Федюрко у Женеві 2023 року

Тому у 2023 році Всесвітня федерація міжнародних музичних конкурсів (WFIMC) ініціювала проведення конкурсу Горовиця в Женеві як особливу підтримку українського змагання. Секретаріат федерації організував спеціальний конкурс «Горовиця Київ–Женева», який відбувся з 13 по 21 квітня 2023 року в Женеві, Швейцарія.

Конкурс вітали: державний радник республіки та кантону Женева Тьєррі Апотелоз, мер Києва Віталій Кличко, мер Женев Марі Барбе-Шаппюї, президентка Міжнародного благодійного фонду Конкурсу Володимира Горовиця Ірина Полстянкіна та президент WFIMC Пітер Пауль Кайнрат. Підтримку конкурсу також надали його амбасадори — видатні музиканти та діячі світового рівня: Євген Кісін, Мідорі, Міша Майський, Лючія Роберт,

Церемонія нагородження. I Міжнародний конкурс пам'яті Володимира Горовиця. 1995 рік

Логотип конкурсу

Юхим Бронфман, Мішель Хефгер, Матіас Наске, Мішель даль Онгаро, Лоуренс Лангевурт.

На конкурс надійшла рекордна кількість заявок — 303 піаністи з 37 країн світу. Вперше за майже 28 років проведення, Конкурс Горовиця транслювався на всесвітньвідомому medici.tv, а також на каналах aqmadeus.tv та The Violin Channel.

Абсолютним переможцем конкурсу став український піаніст Роман Федюрко, який здобув I премію та золоту медаль конкурсу, отримав спеціальні призи й ангажементи для концертів.

Ювілейний фестивальний формат 2025

З 1 по 5 жовтня 2025 року Київ і музична спільнота світу відзначали 30-річчя Конкурсу Горовиця. Програма фестивалю включала не лише концерти лауреатів у Колонній залі НФУ, а й онлайн трансляції їхніх виступів із зали VERA MUSIC HUB. Твори Ференца Ліста, Клода Дебюссі, Моріса Равеля звучали у виконанні досвідчених лауреатів та молодих піаністів, які тільки-но починають свій шлях у великий світ музики. На сцені фестивалю прозвучали і транскрипції Горовиця, що стали певним символом не лише його творчості, а й продовженням традицій київської фортепіанної школи.

Андрій Заходякін, лауреат конкурсу, продемонстрував свою майстерність у виконанні Сонатини Равеля та Мефісто-Вальсу Ліста, викликавши справжнє захоплення у публіки технікою та динамічним виконанням. Марія-Луїза П्लешакова, молода піаністка — лауреатка конкурсу, виконала твір Борткевича, продемонструвавши високу технічну підготовленість і емоційну глибину. Не менш вражаючим був виступ Софії Дубій — виконання Danse Macabre Сен-Санса/Ліста/Горовиця дозволило слухачам почути не лише класичну музику, а й інтерпретації великого піаніста. Ще однією важливою частиною фестивалю стали виступи Амелії Плошко та Савви Золотарьова. Амелія, лауреатка конкурсу, виконала Чакону ре мінор із Партити № 2 Баха, підкресливши глибоке розуміння музики та виняткову техніку. Савва, переможець попереднього конкурсу, захопив слухачів інтерпретацією творів Роберта Шума-

Учасники виступів фестивалю 2025 року (зліва направо) Софія Дубій, Савва Золотарьов, Марія-Луїза П्लешакова, Амелія Плошко

на, демонструючи майстерність і виразність виконання.

Ірина Полстянкіна: «Наші лауреати — Вадим Холоденко, Дмитро Чоні, Ілля Овчаренко, Роман Лопатинський — продовжують виступати на сценах найпрестижніших міжнародних конкурсів і концертних майданчиків. Їхня кар'єра стала яскравим підтвердженням того, що Конкурс Горовиця відкриває молодим музикантам нові можливості для професійного зростання».

Конкурс Горовиця продовжує виконувати свою важливу місію — підтримувати молодих музикантів, надаючи їм можливість здійснити мрії на міжнародному рівні. Ювілейний фестиваль 2025 року підтвердив, що Конкурс Горовиця не лише шанує пам'ять великого піаніста, але й надає молодим музикантам шанс вийти на світову сцену.

Київ — столиця музики

Так, нарешті це відбулось! У листопаді 2025 року Київ офіційно отримав статус Міста музики ЮНЕСКО. За словами директора Департаменту культури КМДА Сергія Анжияка: «Для Києва — це новий етап культурного розвитку, який відкриває можливості міжнародної співпраці, обміну досвідом і залучення інвестицій у музичну

інфраструктуру. Ми прагнемо, щоб музика Києва лунала у світі як голос сучасної, вільної й незламної України». Ініціативи, пов'язані зі статусом Міста музики ЮНЕСКО, інтегровані в Комплексну міську цільову програму «Столична культура: 2025–2027 роки», що передбачає системний розвиток культурної екосистеми Києва, підтримку творчих індустрій і розширення міжнародних зв'язків. На базі саме Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра планується створення координаційного офісу, який відповідатиме за впровадження чотирирічного стратегічного плану дій у межах участі Києва в Мережі креативних міст ЮНЕСКО.

У контексті цієї важливої події варто зазначити, що тридцятирічна історія Міжнародного конкурсу молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця та визнання його результатів і унікальної місії світовою музичною спільнотою відіграли особливу роль. Важливим є також щасливий збіг обставин: знайдені документи про народження самого маестро в Києві, ініціатива посла Ізраїлю Цві Магена в перші роки української незалежності щодо створення конкурсу пам'яті видатного киянина Володимира Горовиця, а також титанічна праця ентузіастів-організаторів конкурсу.

Авторки Софія Бруєвич
Аліна Лісневська

«Вас ніхто не забув! Ми проживаємо все разом»: уроки українців для Фіони Грінланд

Під час розмови з пані Фіоною Грінланд, дослідницею порівняльної та історичної соціології в Університеті Вірджинії, я прагнув дізнатися про її досвід, перші враження та ставлення громадян її країни до українців. Як соціологиня вона зосереджена на культурній спадщині України, а з 2023 року є частиною команди, що документує масштабні пошкодження історичної спадщини — археологічних об'єктів, церков, бібліотек і шкіл.

Уперше я відвідала Україну у 2024 році — і одразу закохалася в цю країну, у її природу. Неймовірно! Насправді я знала про Україну й раніше: протягом десятиліть була знайома з Чорним морем, його багатими історичними шарами та різними кочовими народами, що проходили цими територіями. Це було кохання з першого погляду. Я була на сьомому небі, коли отримала можливість приїхати сюди та співпрацювати з українцями.

Ми, українці, символізуємо різне: війну, багату культурну спадщину, скриньку Пандори з історичним минулим... А якими були ваші перші враження від українців?

Стійкі й мужні люди, єдність у прагненні захищати країну — це справило на мене, певне, найбільше враження. Я також помітила ніжність і вразливість. У мене склалося сильне відчуття, що в українському суспільстві та культурному житті глибоко вкорінене почуття вірності, відданості родині й дружбі. Є певна щедрість у тому, як люди допомагають одне одному.

Орієнтовані на родину, незалежні, непоборні, — ось так українці могли б описати себе. Як би Ви описали нас декількома словами?

Відданість. Відданість друзям, родині, навіть тваринам.

Працьовитість. Українці працюють найдовше з усіх, кого я будь-де бачила.

Гордість. Щира гордість за те, що вони українці — історично, природно.

Від початку повномасштабного вторгнення тисячі українців були змушені залишити свої домівки й опинилися в різних куточках світу — в Європі, США та багатьох

інших країнах. Історично тема імміграції завжди була складною: поруч із підтримкою та гостинністю трапляються й трагічні випадки насильства щодо біженців. На жаль, такі історії ми бачимо й сьогодні. Тож хотілося б запитати: як, на Вашу думку, у країнах Заходу сприймають українців як вимушених іммігрантів? Які настрої й уявлення переважають у суспільстві?

Я хотіла б сказати, що з лютого 2022-го року ми всі дізналися дуже багато про те, хто такі українці, де розташована Україна і чому ця країна така важлива. Багато хто з нас пішов далі — прагнув дізнатися про Україну не лише в часи війни і окупації, а й у мирний період, про її багатий історичний внесок. Насправді дуже багато людей запитували мене про українську мову — вони навіть не знали, що це одна з найдавніших мов, яка, можливо, бере свій початок із прабатьківщини індоєвропейських мов у степах. Тож існує дуже довга й багата традиція слова.

Тобто ви говорите про недостатність інформації про українців на Заході, водночас про щире цікавство до нас, прагнення відкрити або навіть перевідкрити Україну? Нас і досі уважно вивчають?

Так. Але дозвольте повернутися до суті вашого запитання. Американці глибоко вражені мужністю українців, їхньою готовністю боротися. Я хочу підкреслити: у США існує справжня повага й захоплення — можливо, навіть певне здивування — здатністю країни, яка значно менша за російську федерацію, продовжувати чинити опір повномасштабному вторгненню. А якщо врахувати, що війна триває фактично з 2014 року, то йдеться

вже про десятиліття боротьби. І я ще не згадала про COVID, який також суттєво вплинув на українське суспільство. Американці помічають паралелі між українською та американською історією — у прагненні до незалежності та права самостійно ухвалювати рішення щодо майбутнього своєї країни.

Історія рухається по колу — це підтверджує і світовий досвід, і наш національний. Люди не можуть постійно жити в страху й зневірі. Ми, хоч це й боляче визнавати, поступово звикаємо до вибухів, смертей та інших втрат. Тож закономірно, що й в інших країнах увага не може безперервно бути прикута до України.

Ви не забуті. Я розумію, що на тлі світових політичних подій і економічних змін може здаватися, ніби Україна вже не на перших шпальтах новин. Але я хочу, щоб українці знали: ми бачимо, чуємо й відчуваємо ваш досвід — і глибоко співпереживаємо вам.

Я також хочу висловити щире вдячність — від усього серця. Це вдячність за вашу боротьбу, чи то з власного вибору, чи з необхідності; за опір вторгненню й окупації з боку росії. Тим, що ви зробили й продовжуєте робити, ви стали щитом для всіх нас.

Українські звички та традиції досить багаті й різноманітні. Працьовитість, певна поспішність, що іноді поєднується з гедонізмом... Чи є речі, які іноземцям важко зрозуміти та прийняти?

Навпаки, я дещо вивчила та перейняла від українців, хоча спершу це здавалося складним.

В американському суспільстві планування навіть невеликих справ, наприклад, зустрічі на каву, часто відбувається за принципом «можливо, через два тижні». В Україні я зрозуміла: життя дуже коротке. Тут кажуть: «Зробімо це завтра, серед тижня, просто зараз, поки є можливість!» Українці не квапляться, але вони нетерпляче хочуть використати будь-яку нагоду. Це змусило мене змінити своє бачення: іноді треба діяти відразу. Цей підхід я намагаюсь застосувати у спілкуванні

Фіона Грінланд — доцентка кафедри соціології Університету Вірджинії, авторка книжки з робочою назвою «Убити націю: війна Росії та культурне виживання України» (To Kill a Nation: Russia's war and Ukraine's cultural survival), очільниця команди з розслідування злочинів проти культури в межах проекту Conflict Observatory Ukraine у 2023–2024 роках.

зі своїми друзями. Тут є щось від насолоди життям.

Ще одна річ, яку я перейняла: українці дуже тепло запрошують до себе в гості після певного періоду знайомства. У мій культурі це виглядало б трохи інакше: зустрівши когось уперше, я могла б сказати: «Ласкаво запрошую на сімейну вечерю». Але в Україні гостинність і щире прийняття гостей — це особлива риса, яка робить запрошення цінним і приємним.

Отже, я сприймаю це як урок про те, як будувати дбайливі стосунки, і намагаюсь засвоїти його в найкращий спосіб.

Розмову вів Єгор Цигічко, студент 1 курсу Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ІСТОРІЯ БЕЗ АКВАЛАНГА, ЛІТЕРАТУРА З ВІДЧАЙДУШНІСТЮ: В'ячеслав Левицький про київський текст і деколонізацію

Протягом кількох століть Київ перебував у полі колоніальної політики Російської імперії, а потім і Радянського Союзу: заборона української мови або загравання-пастки «українізації», орієнтація на «російську метрополію» тощо. Література та мистецтво Києва формувалися під тиском імперських ідеологем, а Київ презентувався як «южная столица россии» або «коліска трьох братніх народів». Українські автори піддавалися цензурі, теми національного визволення та незалежності табувалися. У міському просторі панували російські топоніми, пам'ятники діячам імперської культури, вулиці носили імена російських письменників, діячів партії.

Деколонізаційні зрушення розпочалися після 1991 року з моменту проголошення незалежності України. Відновлюються українські видавництва, у Києві з'являються незалежні літературні об'єднання, фестивалі, до літературного обігу повертають заборонені твори репресованих Миколи Хвильового, Валер'яна Підмогильного, Євгена Плузника та ін. Поступово перейменовують вулиці та площі на честь українських митців. Проте процес відбувається повільно, інерційно, за принципом «пострадянського компромісу».

Революція Гідності та війна з росією стали каталізатором активної деколонізації. У Києві масово перейменовуються вулиці з імен радянських діячів на українських та світових культурних постатей, сучасних героїв війни, зникають пам'ятники радян-

ським і російським «культурним іконам»; зростає роль української мови у книговидавстві, освіті, публічному просторі.

Після 2014 року література в Києві стає відверто антиросійською та антиколоніальною, а з 2022 року майже повністю знято радянську символіку з міського простору, літературні події Києва «Книжковий Арсенал», «Культ Києва», «Фундамент» стають платформами для осмислення імперського минулого та діалогу з культурними спільнотами світу. Відбувається культурна «дерусифікація» бібліотек: вилучаються пропагандистські твори та література, що відтворює імперський міф. Паралельно розвивається інтерес до київської локальної історії, повернення пам'яті про репресованих письменників, забути літературні середовища (наприклад, «Розстріляне відродження» у Києві).

Російськомовна творчість у Києві також поступово переосмислюється (наприклад, у дискусії про літературну спадщину Михайла Булгакова). Популярним стає дослідження локальної історії Києва, міських легенд, автентичних традицій. Відбувається перепрограмування культурного коду Києва — від колоніальної столиці імперії до європейського культурного центру.

Деталі процесів деколонізації в літературі Києва сьогодні ми вирішили дізнатись у літературознавця, кандидата філологічних наук, дослідника київського міського тексту **В'ячеслава Левицького**.

Чому Вас зацікавила тема деколонізації української культури, зокрема літератури?

Для мене природніше міркувати про деколонізацію не як про наскрізну тему своїх досліджень, а передусім як про ідеал. Не було помаху чарівної палички, після якого я зосередився на розвінчанні спадку імперій, ні. Мені лише часто кортіло, щоб Київ і його письменники ставали зримішими; щоб українські автори, котрих репресували в 1930-х роках, відкривались для читачів живими та кипучими мрійниками, мислителями, руйнівниками канонів; щоб подолання соцреалізму в Україні ще більше ототожнювалося з вишуканим бунтарством інтелектуальної поезії 1980-х.

Це й підштовхнуло Вас досліджувати київський текст?

Великою мірою так. Мене зачепила прикра деталь: про те, як у літературі навколо образу Петербурга розростається цілий текст, писали багато, причому далеко не тільки росіяни, а ось про численні сенси, пов'язані з Києвом, — ні. Добре пригадую ніч на літніх канікулах після третього курсу, у яку я багато думав про все це. Тоді я амбітно пообіцяв собі поринути в дослідження київського тексту. Так у мене з часом з'явився не лише науковий ступінь, а й низка цінних філологічних пригод і дещо інший рівень довіри в діалозі з моїм рідним містом узагалі. Хоча не

буду оригінальним: коли зараз окидаю оком свою дисертацію, деякі спостереження хочеться викласти інакше. Це ще один стимул працювати над новими проектами, присвяченими Києву.

На Вашу думку, як змінюється розуміння киянами подій, простору, атмосфери свого міста від Булгакова до Підмогильного і Домонтовича? У чому різниця поглядів письменників?

Різниця полягає точно не в історичних періодах (ці троє авторів — фактично одного покоління), а в походженні та пріоритетах. Михайло Булгаков сприймає світ як типовий росіянин, для якого Київ — дуже милий, щедрий на спогади, однак провінційний простір із огидними амбіціями українців. У Підмогильного все інакше: це контрастне місто, клубок суперечливих перипетій, територія психологічних випробувань, особливо для вихідців із села. Домонтович уміє виносити за дужки такі переживання іммігрантів та зауважувати, як у муках народжується Київ з українською ідентичністю, у якому є і кав'ярні з модними тістечками, і молодь із переконаннями.

Хто з Ваших колег, які також цю тему досліджують, цікавий особисто Вам?

Більшість таких авторів (від Ярослава Поліщука, Ростислава Семкова, Ярини Цимбал до Валерії Сергєєвої, Дарини Чупат, Іллі Рудійка з наймолодшого покоління філологів) мені, як упорядникові, пощастило об'єднати в опублікованій цьогогоріч книжці. Маю на увазі збірник статей «Київ в українській літературі». Годі оминати й киевознавця Ігоря Гирича як людину, що надихнула мене на роботу над таким виданням. До речі, у моїй передмові до нього не випадково згадано «Вечірній Київ».

Що б Ви порадили прочитати киянам, щоб краще розуміти і процеси, які відбуваються і відбувались, і різницю між «вчора», «сьогодні»?

Фото: Євгенія Мамедової

В'ячеслав Левицький,
літературознавець, кандидат філологічних наук,
дослідник київського міського тексту

Мені здається, зараз нам корисніше осмислити не відмінності, а подібності між епохами та циклічність історії. Тому насамперед раджу книжку Анни Безпаолої «Кассандра курить папіриси». Це дуже вдалий дебютний роман, у якому на сюжетну лінію з теперішньою війною накладається розповідь про Київ 1918 року. Рідкість у нашій художній прозі: авторка занурюється в іншу добу, так би мовити, без акваланга, зате з великим запасом свіжого повітря. У підсумку важливий період змальовано філігранно, вивірено, але найважливіше — з любов'ю і відчуттям творчої свободи.

Безперечно, варта прочитання книжка Тетяни Швидченко, Надії Харт і Діани Андрієвської «Столицей Київ». Її підзаголовок промовистий: «Як воювала, творила і бешкетувала наша еліта 100 років тому». Це збірка есеїв про українських митців, військовиків, політиків, літераторів, написана та проілюстрована не лише з прагненням унаочнити українську натуру Києва. Вона передусім створена з глибокою симпатією до міста й постає своєрідним історико-біографічним путівником.

Але я поділився б іще однією рекомендацією з-поза української літератури та київської географії. Недавно в українському перекладі вийшла книжка Джорджа Орвелла «Як мені заманеться». Ідеться про збірку газетних колонок 1940-х років, у котрих британський класик через посвядження простежує чимало найстрашніших симптомів Другої світової війни. На жаль, дещо виявиться зрозумілим для нас, і це привід іще більше зосередитися на повторюваності травм, випробувань та геополітичних підступів.

Яким чином література, мистецтво воєнного часу протистоїть імперському наративу і формує нову культурну пам'ять?

Вона поки що творить радше не культурну пам'ять, а нові засади сприйняття дійсності. І крім опору імперським символам та політичним претензіям, ідеться насамперед про відкидання імперського образу людини. Не буває не лише малих донатів — не буває малих людей, про яких так завзято й так безрезультатно писали російські класики XIX століття. Наприклад, уся збірка есеїв Артура Дроня «Гемінгвей нічого

не знає» — про цінність кожного «я» в епоху потрясінь, уписаність реалій воєнного періоду у вічність, у біблійний часопростір. Своєю чергою Ярина Черногуз у новій поетичній книжці «Нічийний шафран» рвучкими штрихами означає бар'єри між картинами світу, звичними для мирного життя і для війни. Вона вдається до протиставлень (частка «не» звучить майже рефреном), але в цілому йдеться про чуйне застереження, уболювання за те, щоб люди не провалилися в безпробудний сон і марні ілюзії.

Які тексти про Київ, на Вашу думку, мають перейти з периферії в центр канону і чому? Які забуті чи недооцінені твори про Київ заслуговують стати частиною головного літературного канону?

Останнім часом я багато працював з архівами Івана Сенченка. Гадаю, ми незаслужено мало говоримо про те, як сприймав місто цей письменник. У його творах оживає теплий, людський, дещо строкатий повоєнний Київ, у якому було приємно прогулюватись околицями. А втім, Сенченко і його дружина, історикinja Олена Компан, також неймовірно яскрава особистість, узагалі були символами вільнодумного Києва кінця 1940-х — середини 1970-х років.

Ще один твір, який хотілося б побачити перевиданим, — «Київ» Олекси Ізарського. У нас обмаль таких витончених університетських романів.

І, звісно, поезія. Серед іншого, мені дуже хочеться, щоб Київ більше асоціювався з віршами Михайла Драй-Хмари та Ігоря Римарука. Вони його точно ніжно любили! Та й про Максима Рильського, одного з найголовніших урбаністів XX століття, належало б згадувати частіше.

Що змінюють Ваші переклади з польської та білоруської мов для діалогу Києва з регіоном? Яке значення мають ці переклади для формування нової культурної ідентичності Києва?

Я дуже часто перекладаю твори письменників, для яких важлива Україна. Тобто вважаю на художні чесноти, іще й вишукую стилістично складні тексти, але позиція автора — істотний аргумент. Якщо польські поетки Агата Яблонська, Анна Адамович й Александра Данчишин пишуть, відповідно, про тимчасово оку-

пований Маріуполь, підступність «великої російської культури» в особі Анни Нетребко, злочини росіян у Бучі, такі метафоричні, але й гостроактуальні, часто — ще й документальні вірші мають звучати українською. Це потрібно і для нас, і для польського суспільства теж (як свідчення нашої залученості до діалогу, проте і як пружина для неспинного розгортання такого діалогу). Власне, мені ще в 2010-х роках здавалось очевидним: як можна оминати твори незалежних білоруських поетів, які цінують нашу культуру й навіть вільно спілкуються українською на виступах? До речі, схоже враження у мене склалося щодо поляків (не одному польському письменникові я надсилав переклади й оригінали віршів Богдана-Ігоря Антонича, бо їм цікаві українська мова й українська модерністична культура). Усе це істотне для збереження та зміцнення зв'язків із народами, у котрих склався історичний досвід боротьби проти російських імперських замашок. Пригадаймо бодай Січневе повстання 1863–1864 років, що охопило теперішні Польщу, Білорусь, Україну. Загалом я радий, що програмою Європейського Союзу «House of Europe» недавно виділено грант

на видання в моєму перекладі поетичної збірки Олеса Плотки «Сож». У ній порушена низка тем, болючих для нашої частини Європи. Це й масштабні акції протесту в Білорусі 2020–2021 років, і російсько-українська війна, і згубність наративів «хороших русских». Водночас Олесь — не лише талановитий, а й дуже принциповий білоруський поет і музикант, який жив в Україні, та знаходить способи зараз реально підтримувати її в гуманітарному плані. Плотка постійно проголошує дуже незручні питання: він може згадати у вірші про білоруські танки, а може написати дуже критичний пост про білоруських нібито інтелектуалів, які квапляться на спільний захід із російськими псевдолібералами. Його голос сильний та сміливий, а тому цінний. А в цілому Київ — традиційно важлива точка на мапі Центрально-Східної Європи. Тут народжувалися, навчалися, рятували свої життя, зачудовувалися красивими відомі польські й білоруські автори. З небайдужості до літературних творів про Київ виросла моя величезна цікавість до київських сторінок у доробку й біографії новітнього білоруського класика Володимира Короткевича. Мені

імпонує ця особа, яка почувалася вільною в найпохмуріші часи, а ще пробачила Києву низку драматичних інтриг у період навчання в Університеті Шевченка. Пишаюсь: я був ініціатором появи вулиці Короткевича на мапі нашого міста, і тепер такий топонім є в Печерському районі. Якщо завгодно, ідеали Короткевича — це навіть не додаткова обставина для культурного діалогу з білорусами, опозиційно налаштованими до режиму Лукашенка (Короткевич — людина, яка не звикла гратися в компроміси зі злом і обмеженістю). Це взагалі чинник життєстійкості.

Як перейменування вулиць / просторів впливає на читання міста читачем і письменником?

Топоніміка в принципі налаштовує на повільне читання міста, у якому важливою є залученість усіх городян. Наприклад, пригадую, як роки чотири тому таксі забиравало мене з вулиці Віктора Забіли поблизу Деміївської площі. Водій лютував, обурюючись: «Стільки петляти довелося! Ще й поназивають вулиці якось дивно!..» Я не міг оминати нагоди для історико-літературного перформансу і коротко розповів таксистові про рід Забіл від Віктора до Наталі, а також українських романтиків, із якими тусувався Тарас Шевченко. Його захопили ці деталі. Звісно, питання: чому спеціальні інформаційні кампанії майже не окреслюють таких фактів і стосовно давніших назв, і щодо перейменувань. Але ж увіємо: навіть у постіндустріальному Голосіївському районі трапляються такі собі острівці XIX століття. А ось Артем Полежака написав блискучий етюд «В столярні граді Кия» про те, як на бульварі Лесі Українки розігрується сюжет із відомого твору модерністки. Так чи інакше, це ще один механізм культурної спадкоємності.

Свою чергою перейменування унаочнюють нові імпульси в житті Києва. І тут мені б хотілось апелювати не лише до читачів і письменників, а й до видавців. Увіємо: якою оригінальною могла б стати книжкова серія з умовною назвою «Між рядками Києва», що охоплювала б твори письменників, увічнених у нових міських топонімах? Тобто від Гете до Богдана-Ігоря Антонича, Миколи Руденка, Ірини Жиленко, Аттили Могильного. Безперечно, й Короткевича.

Як коректно викладати й читати Булгакова в Києві сьогодні: контекстуалізація, дискусійні клуби, маркування колишніх «культових» локацій?

Ми живемо в часи, коли війна відбувається, зокрема, в інформаційному вимірі, а її інструментом стала російська культура. Найменші вияви цієї культури агресор трактує як позначки на мапі для свого подальшого вторгнення. У літературі ворог убачає фундамент своєї ідеології. Ба більше: проти українців використали нашу готовність вважати мультикультуралізмом явища й тексти, котрі насправді свідчили про нерівноправність культур (творчість Булгакова — типовий приклад). Визнаю: в університеті я теж наївно вірив у трактування «Білої гвардії» як чарівного марева Алексея Турбіна, до якого, мовляв, не можна бути надто прискіпливим. Але сьогодні я принциповий противник взаємодії з російськими книжками. Це питання навіть не юридичних заборон, а моральної гігієни. Булгаков із його виразно російською картиною світу зараз узагалі не може вважатися просто письменником. Якщо його твори читати і обговорювати в ситуації війни, то хіба що в межах спеціальних проєктів про становлення рашизму, і це не справа традиційних читачьких клубів.

Хочу також уточнити: я не вважаю, що слід перекреслювати доробки по-справжньому талановитих українських дослідників, котрі чимало зробили для осмислення спадщини Булгакова та київських епізодів у його біографії. Нам лише слід чуйно й виважено враховувати, у який період поставали їхні праці, кого і як ще інтерпретували ці літературознавці і в якій дійсності перебуваємо ми. Прикметний приклад — Мирон Петровський, що став одним із найбільших знавців булгаковської творчості, але також автором глибоких статей про київський урбанізм Максима Рильського та Михайля Семенка, інших україністичних праць. Це філолог, вартий особливо вдумливого прочитання.

Як досвід Школи польського права при факультеті права і адміністрації Варшавського університету вплинув на Ваше мислення про інституції, авторське право, роботу з архівами?

Насправді тоді, коли я вступав до цієї Школи, мене найбільше цікавило не авторське право, а адміністративне та кримінальне (як матеріальне, так і процесуальне). Це пов'язано з тим, що я вже досить давно працюю у сфері юстиції. На додачу серед моїх найбільших інтересів — період політичних трансформацій у країнах Центральної Європи. Я прочитав не одну книжку про рух «Солідарність» і хотів краще дізнатися про те, на яких засадах тримається польська держава сьогодні. У підсумку для мене тепер іще важливіше спостерігати за тим, як Польща надалі бореться за верховенство права. Практика показує, що такий принцип постає чи не найдієвішим запобіжником від будь-яких імперських впливів.

Яким Ви бачите ідеальний «літературний маршрут Києва» для школярів / туристів / студентів?

Навряд чи він можливий, надто в нашому місті з примхливим рельєфом і витіюватими вулицями. Зовсім недавно книгарня «Readeat Місто» почала опікуватися проведенням екскурсій, у тому числі літературних. Буквально з перших із них видно, якими різними можуть бути київські маршрути.

Гаразд, скажу по секрету: колись, обираючи з дівчатами місце

Фото Анни Мельниченко

для побачення, я міг буквально пропонувати зустрітися у «районі з романів В. Домонтовича» або, приміром, «із прозових творів Ірини Цілик». Але це питання не так про маршрут, як про колорит певної місцевості й читацькі вподобання. Навіть такі визначення не повинні ставати догмою.

Яких форматів бракує в українських медіа для розмови про літературу Києва?

У медіа, зокрема нових, могло б бути більше проєктів про образ нашого міста на перетині між різними видами мистецтва. Зокрема, я б залюбки послушав подкаст про пісні, пов'язані з Києвом: від знаменитих вальсів до творчості рок-гуртів «Vivienne Mort», «Діти інженерів» та інших.

З чого почати молодим науковцям, які хочуть працювати з київським текстом?

Я ще й сам не геть старий, але охоче повторю те, про що не раз казав: починати слід із любові. До міста, літератури, своїх ідеалів — до всього, з чого виростає будь-яка хороша робота. Цей інгредієнт — запорука ретельності (той, хто любить свою справу, навряд чи буде поверховим). Без нього не вдасться написати щось новаторське й захопливе (кому потрібні нудні дослідження?). А ось що пасує справжній любові, — це сміливість. Варто бути відчайдушним у пошуках тем і ракурсів. Здивувати може навіть чергова робота про «Золотий гомін» Павла Тичини чи «Місто» Валер'яна Підмогильного. Ніби й просте поєднання, але перевірене: як відомо, наше місто не можна не любити.

Розмовляла
Аліна Лісневська

Мова столиці: між тривоги і надії

Цього року науковці кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка провели низку соціолінгвістичних опитувань серед дітей молодшого шкільного віку та педагогів шкіл Києва, щоб дослідити, як війна вплинула на мовну поведінку нового покоління українців. До колективного дослідження залучено 18 науково-педагогічних працівників кафедри, а також здобувачів різних рівнів вищої освіти. Під керівництвом **завідувача кафедри доктора філологічних наук, професора Михайла Вінтоніва**.

Пане Михайле, як і коли з'явилася методика цього соціологічного опитування?

Наша кафедра 2022 року взяла участь у напрацюванні «Концепції ствердження української мови в усіх сферах суспільного життя міста Києва на 2023–2025 рр». У січні 2023 року за сприяння КМДА ми ініціювали через застосунок «Київ цифровий» опитування киян про функціонування української мови в столиці. Опитали 67212 осіб. 86.3% наших респондентів тоді зазначили, що українську мову вважають рідною, і тільки 11.6% назвали своєю рідною російську. Ми розуміємо усі недоліки такого опитування. Та й думки киян, які практично щодня переживають варварські обстріли російської воячини, відтоді багато чого змінилися. Саме тому ми започаткували наукову тему «Динаміка мовної ситуації в місті Києві: соціолінгвістичний, лінгвокультурологічний, прагматичний, лінгводидактичний аспекти», аби продовжити дослідження протягом 2023–2028 років та дослідити динаміку. Зокрема, звертаємо увагу на зміну назв вулиць, проспектів, майданів, закладів харчування, магазинів, театрів, музеїв, мову реклами. А ще — на функціонування мови в освіті, неформальному спілкуванні, у родині. Наше завдання максимально широко охопити всі сфери функціонування української мови в Києві.

Чи справдилися ваші очікування?

На жаль, попри майже чотири роки війни, російська мова повертає собі втрачені позиції. Принаймні в нашій столиці. У лютому–березні 2025 року ми провели опитування серед дітей, батьків і вчителів початкової школи за методикою, напрацьованою докторанткою нашої кафедри Ольгою Шевчук-Клюжевою. У ньому, зокрема, взяли участь 104 дитини

віком від 6 до 10 років. Так от, 52.4% опитаних дітей зізналися, що зростають у змішаному українсько-російському мовному середовищі, ще 11.7% — у суто російському і лише 32% юних респондентів виховується в українськомовних родинях.

Цікавими є результати про спілкування у родинях та з друзями. 38.8% опитаних зазначили, що з родичами спілкуються двома мовами. Таких, хто спілкується російською й українською з друзями, помітно більше: 62.1%. Лише українською спілкується, на жаль, меншість: 37.9% — з родичами і 15.5% — з друзями. Незважаючи на те, що російської мови в офіційному, освітньому спілкуванні немає. Чи майже немає.

Звісно, в офіційному спілкуванні фіксуємо суттєву відмову від російської мови, від російськомовного контенту. Але, повторюся, у спілкуванні побутовому, на вулиці, на перервах в школі, російська досі в пріоритеті. Утім, це засвідчують лише окремі опитування. Над узагальненнями ми ще працюємо.

Чому для дослідження взято період саме з 2023-го по 2028 рік?

Наше опитування досить масштабне й амбіційне, тому й розраховане на п'ять років. Цього періоду, вважаю, достатньо, щоб виявити значущі тенденції.

Такі опитування вже проводили в Україні?

Соціолінгвістика як напрям мовознавства має тривалу традицію, проте в Україні тільки з 90-х років минулого століття можемо говорити про власне соціолінгвістичні напрацювання. Вважалося, що в Радянському Союзі мовних проблем не було. Нині вже маємо значні напрацювання в лінгвоукраїністиці щодо методології таких досліджень. Зокрема це роботи Лариси Масенко, Світлани Соколової, Оксани

Данилевської, Наталії Матвєєвої та інших науковців.

А чи проводили опитування закордоном, у європейських країнах, які свого часу пережили війни та окупації?

Насправді, можемо провести паралелі. У Чеській Республіці, для прикладу, майже триста років панувала німецька мова. Проте в середині XIX ст. чеська інтелігенція почала активно відроджувати чеську мову. Спершу в усному мовленні. І навіть деякі чеські письменники, які доти писали німецькою, тоді долучилися до відродження рідної мови.

Подібну ситуацію фіксуємо і в Україні XIX століття. Щоправда, після Другої світової війни чеська мова стала панівною в Чехословаччині, натомість у тогочасній Україні російська мова все більше витісняла українську. І це була державна мовна політика «совецької імперії». Можна проаналізувати мовну ситуацію і в Норвегії, яка понад чотириста років перебувала в складі Данії. І сьогодні норвежці не дійшли згоди щодо мовно-літературного стандарту. Але тут треба брати до уваги, що жодна з імперій не проводила такої варварської мовної політики, як росія (від російської імперії до російської федерації). Якщо навіть побіжно проаналізувати те, що ми фіксуємо нині на окупованих територіях України, то там усе українськомовне цинічно викорінюється: спалюють, розстрілюють, зачищають під корінь... Немає жодних компромісів. Якщо в самій росії до війни ще були окремі українськомовні культурні центри, то після 2014 року всі вони закриті або знищені.

Є сподівання, що ваше дослідження з часом можна перенести як пілотний проект в інші міста України?

Я б трохи переформулював ваше запитання: хто буде реалізо-

увати подібні проекти в інших містах? Наше дослідження — на громадських засадах. Щоб вийти на інший рівень, потрібно вкладати кошти. І тут більше запитань, ніж відповідей.

Розкажіть про вашу дослідницьку команду: хто сприяв, допомагав?

Склад кафедри досить потужний (22 науково-педагогічні працівники), крім того, на нашій кафедрі Ольга Шевчук-Клюжева виконує докторське дослідження із соціолінгвістики, аналізує мовлення дітей. Зараз ми розпочали вивчати мовну ситуацію в середній і старшій загальноосвітній школі Києва. Тут допомагають студенти під час проходження педагогічних практик, окрема подяка адміністраціям шкіл, які сприяють таким опитуванням. Наступний етап — вивчення неформального спілкування мешканців Києва, тобто аналіз того, з чим ми стикаємося на вулицях Києва, у метро, магазинах, кафе.

Яку практичну користь убачаєте в результатах цього дослідження?

Дослідження має прикладний характер. Наприклад, на сьогодні проаналізовано 6009 ергонімів Києва: 617 назв магазинів одягу, 3458 назв закладів харчування, 1934 — назв готелів. Серед назв магазинів одягу, наприклад, зафіксували 534 вивіски латиницею, 23 — російською і 60 українською мовою.

Якщо говорити про загальну тенденцію в ергоніміконі міста Києва, то фіксуємо відмову від російської мови й заміну російськомовних назв латиницею або українськими назвами. Для прикладу, мережа ресторанів «Кавказький очаг» нарешті вправила помилки в назві і тепер зветься «Кавказький дім». Правда, є і негативна тенденція, наприклад, грузинський ресторан «ОТДОХНУЛИ» замінено на

«ОТДОHNУЛЮ». І це, на жаль, не єдиний приклад. І дотепер в Оболонському районі функціонує парк і ресторан «Кинь-Грусть». Можемо окремо проаналізувати, що діється в приватних освітніх закладах. Прикро, коли іноземці приїжджають в Україну вивчити українську мову як іноземну, а тут немає українськомовного середовища, де вони могли б закріпити навички, здобуті в університетській аудиторії. А мова — це не тільки те, що ми чуємо. Реклама міста, назви закладів, назви вулиць — це все формує мовне середовище, мовне обличчя Києва.

Відмовляємося від русифікації задля «латинізації»?

Це справжній виклик, бо через війну основна увага прикута до російської мови, а насправді латинізація набирає загрозливих обертів. Йдеться не тільки про банери, вивіски. Англійська мова через усне мовлення все актив-

ніше вживана в публіцистиці, науковому, офіційно-діловому стилях. У назвах десяти конкурсів важко знайти хоча б три, які були б без латиномовних вкраплень. І така «мовна шизофренія» прогресує. Складається враження, що в Україні вже просто не можна обійтися без англійської. Я за те, щоб ми знали багато мов, але я проти такої мішанини. Навіть коли є український відповідник, його чомусь намагаються замінити іншомовним.

Що має робити влада та громадянське суспільство, аби русифікація не повернулася на терени України? Які заборони треба застосовувати?

Під час опитування нам відповіли, що не розмовляють українською тому, що їм не вистачає... мовного середовища. Щоб розірвати це коло, КМДА відкрила цілу мережу розмовних клубів. Наша кафедра провела безоплатні мовні

курси для працівників столичної сфери транспорту. Уже другий рік тривають заняття з вивчення української мови для людей третього віку в просторі «Життєлюб». Співпрацюємо з Територіальним центром соціального обслуговування Оболонського району м. Києва. Упродовж року наша кафедра проводила курси з української мови для людей з інвалідністю слуху, окремо організували курси для науково-педагогічних працівників Університету Грінченка. Лише у 2019 році ухвалено Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Він позитивно вплинув на мовну ситуацію. Маємо Уповноваженого із захисту державної мови, Національну комісію зі стандартів державної мови. Проте незворотність ситуації може забезпечити лише мовна політика сім'ї і державна підтримка мови. Тут доречно згадати досвід Франції, наскільки активно там

держава регулює функціонування французької мови.

Тож коли, за Вашими прогнозами, українська мова цілковито запанує в українських сім'ях, особливо в побуті містян?

Опитування дітей вселяє оптимізм. Наприклад, у Донецьку на початку 90-х років була одна українськомовна гімназія. А 2013 року там уже в усіх школах були українськомовні класи і у кожному районі міста — українськомовні школи. Якщо аналізувати результати НМТ в Донецькій області, побачимо стрімку динаміку вибору української мови як мови складання інших предметів (математики, історії України, біології). Чому москвити й поспішили окупувати ці території. Тому вислів, що «мова — щит держави», — це не просто красива метафора.

*Розмовляв Микола Гриценко
Світлина з особистого архіву
М. Вінтоніва*

ФОТОГРАФІЯ — мистецтво і засіб боротьби

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, здавалось би, усі культурно-мистецькі заходи мали зникнути як явище в житті країни або, принаймні, скоротитись до мінімуму. Попри те, кількість виставок документальної і художньої фотографії не зменшилась. Навпаки, можна сказати, що є тенденція до збільшення числа фотомитців, які пропонують цікаві проекти і беруть участь у фотовиставках в Україні і за кордоном. Про те, як живуть і працюють фотохудожники Київської організації Всеукраїнської творчої Національної спілки фотохудожників України (НСФХУ), розповідає голова правління **Любов Котляр**.

Розкажіть про себе як про людину, яка очолює Київську організацію, і як фотохудожника.

Фотографією займаюсь з 1969 року, як і всі на той час — опанувала процеси, пов'язані з плівкою — проявку і друк фото зі збільшувачем вдома, потім друкувала вже у фотолaboratorіях... Взагалі заняття фотографією — це в нас сімейне, мої дідусь і батько фотографували ще до Другої світової, продовжили це захоплення після війни, а пізніше до них приєднався і старший брат. Як зараз пам'ятаю своє найперше фото на слайдову плівку; воно було зроблено саме його «Зенітом» — це світлина фронтона хімічного корпусу КПІ, де стара архітектура контрастувала з яскравим осіннім

листям. На першу ж зарплату придбала в кредит камеру Praktica LTL разом із касетним магнітофоном і, звичайно, подарунок мамі, потім були плівковий та цифрові «Нікони» і компактний «Кенон». В основному надаю перевагу репортажній зйомці. Найчастіше в моїх кадрах — сюжети вітрильних регат у крейсерських, дитячо-юнацьких та олімпійських класах. Долучилась через чоловіка, який займався вітрильним спортом і тренував наших дітей. Під час змагань досить часто влаштовувались фотовиставки у яхт-клубах.

Щодо роботи у Спільноті — Київська організація є структурним підрозділом Національної спілки фотохудожників України, була

Капітан

заснована в 1997 році. Головною метою є сприяння розвитку та популяризації українського фотомистецтва шляхом проведення різних за темою фотовиставок, організації обмінних фотовиставок між обласними осередками країни, прийом нових членів до Співки, налагодження контактів з фотомитцями в Україні і за кордоном.

Співка існує вже протягом кількох десятиріч років. Дехто каже, що будь-які творчі осередки занепадають і потрібно шукати нові форми організації творчого процесу.

Потенціал будь-якої творчої Співки — це люди, їх досвід та матеріальна база. Завдання полягає в тому, щоб перетворити їх із закритих «клубів за інтересами» на сучасні відкриті організації. Йдеться про прозоре управління з вибором керівництва шляхом відкритого голосування, публікування фінансових звітів онлайн, із зрозумілими для членів Співки та суспільства рішеннями. За результатами своєї творчої діяльності члени Співки як старшого покоління, так і молоді митці відзначаються стипендіями Президентськими та від Київської держадміністрації. Надається допомога для отримання грантових заявок для фотопроєктів та сприяння збереженню творчих майстерень.

Співка сприяє акредитації фотохудожників Київщини в Міністерстві оборони для права проводити фотозйомки на територіях Сходу і Півдня країни, що знаходяться поблизу зони бойових дій.

Постійні партнери Київської організації, які допомагають

Вечірня регата

у проведенні фотовиставок і надають експозиційні площі — це Національний історико-архітектурний музей «Київська Фортеця», Національна бібліотека ім. В. Вернадського, Національна спілка архітекторів України, Національна спілка кінематографістів України, бібліотеки ім. В. Винниченка та М. Гоголя.

Київська організація Національної спілки — одна з найактивніших в Україні. Про які здобутки можете розповісти?

Це, передусім, регулярна організація виставок документальної та художньої фотографії. Яскравим прикладом є спільний з НАІАМ «Київська фортеця» довготривалий

мистецький захід, присвячений подіям повномасштабного вторгнення росії в Україну, де фотографії представляють документальні зйомки з перших днів.

Обов'язково проводяться виставки до державних свят і інших значущих дат: День Гідності та Свободи (проект «Майдан — фортеця духу»), Соборності України, річниць повномасштабного вторгнення, «Жіночі образи. Війна», «Мить історії. 8 травня», День Конституції, День прапора, День Державності, День Незалежності, День захисників і захисниць, День Збройних сил України.

Міжнародне визнання: члени Співки (в тому числі Київської організації) беруть активну участь

у престижних вітчизняних і закордонних фотоконкурсах, у яких завоювали численні нагороди. Багато хто з них має почесні звання Міжнародної федерації фотографічного мистецтва (FIAP). Також є подання на здобуття Шевченківської премії в 2026 році від Олени Гром.

Коли щось робиш, без проблем не минається. З якими викликами доводиться зіштовхуватись співці і як їх вирішуєте?

Організація існує за наші добровільні внески і, оскільки вони незмінні з 2018 року, їх зараз просто не вистачає на нагальні потреби — друк фотовиставок, поновлення рамкового фонду та систем зберігання фотоархіву. Намагаємось своїми силами якось вийти з цієї ситуації, працюємо зі спонсорами і партнерами, які безкоштовно надають нам експозиційні площі.

Що змінилося в роботі співчан з початком повномасштабного вторгнення? Як війна вплинула на творчість фотохудожників України?

Як це дивно не звучить, але творчість і війна не є несумісними. Оскільки війна може бути джерелом натхнення, а мистецтво — засобом для боротьби, документування подій та арт-терапії. Тому травми війни часто перетворюються на мистецькі твори, які допомагають осмислити реальність, зберегти пам'ять про події і привернути увагу до драматичних фактів. Тобто так, безумовно, війна впливає на творчість і переживання, та

Дуель

Мавки. Камуфляж
Олена Гром

Mavkas. Camuflagem
Olena Hrom

Втрачена Весна. Діана. Hostomel, 2022
Олена Гром

Primavera Perdida. Diana. Hostomel, 2022
Olena Hrom

Розмінування деокупованих територій. Київщина
Андрій Дубчак

Desminagem dos territórios libertados. Região de Kyiv
Andrii Dubchak

Реабілітація учасників
російсько-української війни
через вітрильний спорт
Любов Котляр

Rehabilitation of Russian-
Ukrainian War participants
through sailing
Liubov Kotliar

емоційні сплески, пов'язані з війною, можуть народжувати нові ідеї та образи.

Щодо арт-терапії — для багатьох фотохудожників творчість стає способом ментального оздоровлення та роботи з травматичним досвідом.

Фотографія може стати й інструментом боротьби, мистецтво може використовуватися для підтримки бойового духу українців або ж показу російських окупантів у всій їх жалюгідній красі. Усе це створює літопис спротиву нашого народу. Пошук нових форм, переосмислення дійсності та пошук нових способів її вираження у форматі зображень призводить до появи оригінальних форм і образів.

Чи є серед спілчан ветерани АТО, військові і чи підтримувате контакти з ними? Можливо, були проведені фотовиставки учасників бойових дій або ж допомогли організувати не членам Спілки презентацію їхніх робіт.

Так, пов'язані з війною та волонтерством мистецькі проекти представлені від численної групи авторів Київської організації таких, як: Олег Андрос, Тетяна Барвінська, Олена Гром, Андрій Дубчак, Володимир Загребельний, Олексій Ковалевський, Максим Кобець, Дмитро Корнілов, Світлана Савельєва, Віталій Сокур, Олег Пальчик, Олексій Рошка, Анастасія Талпа, Дмитро Толоконов, Оксана Чорна, Тетяна Фоменко, Євген Шваб. І це ще не повний перелік авторів. Тут і окремі проекти фотовиставки або ж фотороботи для участі в республіканських чи міжнародних фотоконкурсах. Багато хто готує проекти, які згодом будуть реалізовані в експозиціях, а, можливо, у фотокнигах.

Фотографія є частиною національної культурної спадщини. Як у Києві зберігають творчість сучасних фотомайстрів. Можливо, є якісь програми, проекти?

Щодо збереження фотоархівів Спілки — перед початком повномасштабного вторгнення голова правління НСФХУ Едуард Странадко встиг передати фотоархіви Спілки до Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України.

Найбільш значущий проєкт некомерційної спільної цифрової платформи — це «Архів Війни» (Ukraine War Archive), який створює уніфікований реєстр матеріалів, пов'язаних із повномасштабним вторгненням росії в Україну.

Працює «Український воєнний архів» (Ukrainian War Archive) — цей проєкт також збирає та зберігає візуальні матеріали про війну, підтримуючи українських фотографів через грантові програми.

З інших можливостей — з весни 2024 року розпочато створення Українського Дому фотографії з різнобічними напрямками діяльності.

І за традицією розкажіть про плани на Новий 2026 рік.

Серед передноворічних планів — проведення слухань і перегляд портфоліо вступників до Спілки через Київську організацію, а також подання до приймальної комісії НСФХУ. Щодо планів на наступний рік — з огляду на ситуацію в країні і по можливості — продовжимо проводити в Україні і за кордоном нові виставки і втілювати нові проекти.

Розмовляє Роман Ратушний

Міфодизайн українського новорічного циклу: символізм та групова терапія

Коли саме чекати на свята взимку?

Новорічний цикл в українській народній традиції охоплює проміжок від Святого вечора до Водохреща, є не лише святковим «ланцюжком» в календарі, а складним сакральним хронопом, де відбувається символічне «перетворення» світу. Важливість глибокого осмислення архаїчних пластів культури, які, незважаючи на багатовікові трансформації та зовнішні впливи, зберегли свою структурну цілісність, є на сьогодні не заперечними. У цій публікації ми здійснимо спробу дослідити новорічні традиції, що охоплюють драматичні дії (Маланка, водіння Кози), вербальну магію (колядки, щедрівки, засівання) та навіть ритуальну їжу, а також регіональні особливості, які демонструють варіативність єдиної культурної матриці.

Хто і коли дослідив зимову обрядовість українців?

Аналіз джерельної бази включав праці видатних етнографів, таких як Олекса Воропай, Степан Килимник, Михайло Грушевський, а також сучасні польові дослідження, та дозволив реконструювати цілісну картину світоглядних уявлень українців. Наголосимо, що доля кожного українського етнографа заслуговує окремої статті. Їх праці були культурним супротивом щодо імперської експансії, а життєві стежки своїм трагізмом перегукуються з нашим сьогоднішнім.

Які ж обряди існували споконвічно на українській землі і є нематеріальним спадком для нащадків?

Українська календарна традиція розглядає зимовий цикл як безперервний процес сакральних змін, структурований навколо трьох ключових вузлових точок — Святвечорів. Ця тріада формує каркас зимових свят, кожен елемент якого має свою унікальну назву та функціональне навантаження. Згідно з етнографічними даними, перший Святвечір, що передусь

Різду, відомий як «Багата кутя». Це час народження нового Сонця, а в християнській традиції — Христа. Другий Святвечір, який припадає на переддень Нового року (свято преподобної Меланії, 13 січня за старим стилем), називається «Щедрий вечір» або «Щедра кутя». Третій, завершальний етап циклу — це переддень Богоявлення (Водохреща), який отримав назву «Голодна кутя». Назва «Голодна кутя» для третього вечора пояснюється суворою аскетичними практиками: напередодні Водохреща віряни дотримувалися суворого посту, утримуючись від їжі до появи першої зірки або освячення води, а на столі кількість страв була значно меншою, ніж на «Багату» чи «Щедру» кутю. Страви готувалися винятково з пісних продуктів, наявних у господарстві, що підкреслювало завершення святкового циклу і підготовку до очищення водою.

Варто зазначити, що в науковому середовищі існує дискусія щодо регіональної термінології та ієрархії цих вечорів. Етнологиня Ярослава Музиченко, авторка книги «Україна. Шлях до серця Європи» вказує на те, що на заході країни домінує практика відзначення двох основних святвечорів — перед Різдом та Водохрещем. При цьому другий Святвечір (перед Водохрещем) там часто називають «Щедрим вечором». Водночас на Гуцульщині побутує назва «Василевий Святвечір» для вечора перед Новим роком. У центральних регіонах України, зокрема на Наддніпрянщині, збереглася повна тріада, де кожен вечір має чітко окреслений ритуал.

Сучасний стан побутування традиції ускладнений календарними нашаруваннями. Історично українська церква та народна традиція дотримувалися Юліанського календаря, що призвело до «відставання» від григоріанського (світського) на 13 днів. Це породило унікальний культурний феномен «Старого Нового року», коли церковне свято Василя Великого та Обрізання Господне припадало на 14 січня за новим стилем. Проте 1 вересня 2023 року відбулася знакова подія в історії українського літургійного життя: Православна церква України

(ПЦУ) та Українська греко-католицька церква (УГКЦ) офіційно перейшли на новоюліанський календар. Це означає, що дати нерухомих свят змістилися на 13 днів назад, синхронізувавшись з більшістю християнського світу. Відтак, Щедрий вечір (Маланки) тепер збігається зі світським передноворіччям (31 грудня), а свято Василя — з 1 січня. Ця реформа повертає обрядовість до астрономічної логіки зимового сонцестояння, але водночас створює виклик для народної пам'яті, де століттями фіксувалася прив'язка «Маланки» саме до середини січня.

Розуміння новорічної обрядовості неможливе без аналізу передвісників, зокрема свята Введіння. Саме з цього дня починає діяти сувора система забобонів, пов'язана з «першим входом» (полазником). У народі існувало стійке переконання: «Як увійде до хати стара жінка — то вже добра не жди». Це вірування екстраполювалося і на Різдво, і на Новий рік. Тому старші та бідніші люди намагалися не заходити до чужих осель у ці дні, щоб не стати причиною нещастя для господарів. Вважалося недобрим знаком, якщо хтось приходив щось позичати. Цікавим є архаїчний звичай, зафіксований на східних теренах України, зокрема на Курщині, де проживали етнічні українці. Там існувала традиція «дівчат-чарівниць» святити воду в ніч проти Введіння. Це свідчить про збереження давніх матриархальних культів води, які пізніше були витіснені або асимільовані християнським освяченням води на Йордан.

Любов до традицій лежить через шлунок, або Хліб усьому Голова

Гастрономічний код свята включає кутю (сакральна страва безсмертя) та ритуальні хліби. Кутя є центральним елементом усіх трьох Святвечорів, виступаючи семантичним ядром трапези. Це страва-символ, інгредієнти якої кодують уявлення про життя, смерть та воскресіння. Згідно з традиційними рецептами, основа куті — це варене зерно (пшениця, рідше ячмінь), мед і мак. Кожен компонент має глибоке символічне значення. Зерно символізує вічне життя та воскресіння. Як зерно ховають у землю, щоб воно проросло новим колосом, так і людина помирає, щоб народитися для вічного життя. Мед уособлює солодкість життя, здоров'я, чистоту та «небесну їжу». Мак символізує множинність світів (зорі на небі), сон-смерть, а також слугує бар'єром від нечистої сили. Сучасні варіації куті можуть включати горіхи, родзинки, цукати, мигдаль або інжир, що є відображенням еволюції смакових вподобань та зростання добробуту, але базова тріада (зерно-мед-мак) залишається незмінною.

На Щедрий вечір, на відміну від Різдяного, кутя заправлялася більш щедро. У деяких регіонах до неї могли додавати вершкове масло або смалець, якщо родина не дотримувалася посту суворо, хоча канонічна традиція все ж передбачала пісну основу. Обрядодія з кутею включала «підкидання до стелі»: господар брав ложку куті і кидав її вгору.

Якщо зерна прилипали, це висувало добрий урожай та приплід худоби (бджіл, ягнят). Хліб у новорічній обрядовості виконує функцію жертвоприношення та інструменту соціальної єдності. Напередодні свята Маланки та Василя господарі випікали величезну кількість різноманітних хлібних виробів: калачів, книшів, пирогів. Це робилося не лише для родинної трапези, а й для обдаровування шедрувальників та посівальників. Особливу увагу привертає декор обрядових хлібів. На весільних короваях та новорічних калачах часто ліпили фігурки у вигляді «вишеньок» з хвостиками та листочками. Дослідники трактують цей символ двійкою: як символ родючості садів і як символ життєдайного дощу (листочки — хмаринки, хвостики — струмені дощу, ягоди — зерна, на які падає волога). Це є прямим проявом аграрної магії, спрямованої на викликання опадів для майбутнього врожаю.

Унікальний обряд із використанням хліба зафіксовано на Полтавщині та Лівобережжі. Господар сідав на покуті, перед

ним ставили величезну миску з пирогами (або калачами), нагромадженими горою. Дітей виводили в сні, а потім вони заходили і відбувався ритуальний діалог: Де ж наш батько? — А ви мене хіба не бачите? — питав батько з-за гори пирогів. — Не бачимо, тату! Дай же Боже, щоб і на той рік не побачили! Цей діалог має яскраво виражену продукуючу функцію: «небачення» батька за хлібом символізує бажання такого високого врожаю і добробуту в наступному році, щоб хліба було вдосталь. На Поділлі та Вінниччині схожа функція реалізується через обряд «ламання хліба», коли обрядовий хліб ділиться на частини за кількістю учасників дійства, об'єднуючи рід і «богів» у єдине ціле через спільну трапезу.

Центральне місце в святковому інтер'єрі займає Дідух — сноп жита, пшениці або вівса, який символізує дух предків («ді-дів»). Етнограф та педагог Степан Килимник описує урочистість внесення Дідуха: батько з сином входять у клуню, знімають шапки і вклоняються снопу, називаючи його «Дідухом-Раєм». Дідух встановлюється на покуті (найсвятішому місці в хаті) і перебуває там протягом усіх свят. Він є матеріальним втіленням ідеї безперервності роду: зерно у снопі містить потенціал майбутнього врожаю, а солома — пам'ять про минулий. Завершенням циклу перебування Дідуха в хаті є його спалення (часто на третій день Різдва, Новий рік або Водохреща). Цей акт має глибоку семантику: через вогонь і дим душі предків, які гостювали у снопі, повертаються «на небо». Дим від спаленого Дідуха вважав-

ся цілющим — його пускали на сади, щоб дерева добре родили, що ще раз підкреслює зв'язок культу предків з аграрною родючістю. Якщо Дідух представляє аграрний і родовий аспект, то підвісна конструкція «павук» відображає космогонічні уявлення про будову Всесвіту. «Павук» виготовляється із соломинок, з'єднаних у геометричні фігури — найчастіше це піраміди або октаедри, що формують складну ромбічну структуру. Дослідження геометричної природи різдвяних атрибутів вказує на те, що форма «павука» базується на піраміді та ромбі. Ромб у давній іконографії є символом родючості та жіночого начала. Крім того, складна фрактальна структура «павука» (великий ромб складається з безлічі менших) моделює ієрархічність світобудови. Майстри соломоплетіння зазначають, що «павук», який постійно обертається від руху повітря, «організовує простір у голові та довкола», гармонізуючи енергетику хати та поглинаючи негатив. Восьмикутна зірка, яка також є атрибутом свят (колядницька зірка), геометрично пов'язана з «павуком» через символіку Алатири — проєкції ромба і квадрата, що символізує Бога-Творця і абсолютну рівновагу. Фото минулих часів, які унаочнюють цей символізм можна знайти в колекції львівського краєзнавця Андрія Байцара.

Обряд «Маланка» є кульмінацією новорічних святкувань. Попри те, що назва походить від імені християнської святої Меланії, сутність свята є глибоко дохристиянською. Олекса Воропай у своїх дослідженнях звертає увагу на міфологічну природу цього персонажа. Існує гіпотеза, що під маскою Маланки ховається давня богиня родючості — Мати-Земля. Особливо цікавим є гендерний аспект виконання ролі Маланки. Традиційно її грає переодягнений парубок. Воропай, посилаючись на Костомарова, вказує, що такі двостатеві міфічні істоти відомі в багатьох міфологіях (індійській, єгипетській) і уособлюють «первісну природу», яка ще не розділилася на протилежності, природу абсолютну і всеосяжну. Таке травестійне перевтілення має на меті створення «ритуального хаосу»: чоловік стає жінкою, порядок перетворюється на безлад. Саме з нього згодом народжується новий, впорядкований світ Нового року. Пару Маланці складає Василь. Цей дует симво-

лізує шлюбний союз, необхідний для продовження життя. Дійство часто розігрується як пародійне весілля, де «молода» поводить підкреслено незграбно — б'є посуд, мастить піч, розкидає сміття, що, згідно з логікою карнавалу, має забезпечити зворотний ефект — порядок і чистоту в майбутньому.

Невід'ємним супутником Маланки є Коза. Цей зооморфний персонаж є прямим відголоском тотемічних культур та аграрної магії. Сюжет дійства розгортається навколо «смерті» і «воскресіння» Кози. Сценарний план обряду, зафіксований у багатьох джерелах, виглядає так: Коза танцює та бешкетує під спів хору («Гого-го, коза...»), Коза «помирає» (її вбивають або вона падає від «старості»), це символізує зимове замирання природи. З'являється персонаж «Лікар», який намагається оживити Козу. Сцена лікування є комічною: Лікар може «надувати жилу» Козі за допомогою «дуди» (музичного інструменту або трубки), що є імітацією вдування життя. Коза «воскресіє» після отримання дарів від господарів або магичних дій. Воскресіння символізує прихід весни і пробудження родючості. Текст супроводу прямо вказує на магичну мету: *«Де коза ходить, там жито родить... Де коза туп-туп, там жита сім куп»*.

Маланка має виразні регіональні відмінності, що демонструють багатство української традиції. На Буковині святкування Маланки набуло розмаїття справжнього карнавалу, відомого як «Переберія». У селі Красноільськ традиція зберегла найбільш архаїчні риси: головними героями тут є не лише Маланка, а й «Крилаті ведмеді» — персонажі у важких костюмах із солами та очерету з величезними крилами. Це дійство є чоловічою ініціацією та демонстрацією сили. У містечку Вашківці існує «Музей Маланки», а саме свято перетворилося на фестиваль сатири, де поряд з традиційними масками використовують образи сучасних політиків та діячів. Також відомі фестивалі вертепів у Береговому та «Червоне вино» у Мукачевому, які інтегруються у загальний святковий контекст. На Полтавщині Маланка мала більш театралізований, камерний характер. Етнограф Василь Милорадович описував складні драматичні діалоги між персонажами, серед яких були: «Дід», «Ба-

ба», «Циган», «Козак», «Шинкар». Виконавцями були переважно парубки, хоча іноді долучалися і дівчата. Важливою була роль «маскараду» та ретельний підбір виконавця на роль Маланки. Навіть у промислових регіонах традиція відроджується. У Харкові фіксуються сучасні реконструкції свята, де «водять козу» та влаштовують вертепи, поєднуючи автентичні співи з лекціями про традиції та майстер-класами, що свідчить про адаптацію обряду до урбаністичного середовища.

Згадаємо й співочі символи. Український фольклор чітко розрізняє колядки (виконуються на Різдво), щедрівки (на Щедрий вечір) та засівалки (на Василя). Особливий інтерес становлять космогонічні колядки та щедрівки, які зберегли дохристиянські уявлення про творення світу. У пісні «Ой як же було ізпрежди віка» розповідається про первісний океан і двох голубів, які сидять на Світовому дереві. Вони пірнають у море, дістають пісок і каміння, з яких створюють світ. У пізніших християнізованих версіях голуби замінені на Господа і святих Петра й Павла, але структура міфу про творення з хаосу залишилася незмінною.

Щедрівки за своїм змістом є величальними піснями, спрямованими на побажання добробуту господарям. На Поліссі та Волині зафіксовано унікальні тексти, де величається парубок-плугатар. У цих піснях описується, як він споряджає коня в три дороги: до батька, до матері та до милої, або як він полює на звіра. Це вказує на збереження епічної традиції та високого соціального статусу хлібороба-воїна в цьому регіоні.

У контексті сучасних феміністичних рухів цікаво дослідити гендерні імперативи та тексти. Рольові моделі та обмін ними на зимові свята ми розглянули вище. А от щодо усної творчості, то на ранок 14 січня (Василя) розпочинається обрядом засівання. Це виключно чоловіча функція. Михайло Грушевський наводив приклад діалогу в народній драмі, де на питання «Чому посівають тільки хлопці?» батько відповідає: «*Бо хлопчики — то символ багатства, добра, здоров'я, надії. А дівчата з хати виносять придане*». Хлопці (полазники) ходять від хати до хати, розсипаючи зерно (жито, пшеницю, овес) і промовляючи магичні формули-засівалки: «*Сійся, родися, жито, пшениця, всяка пашниця! На щастя, на здоров'я, на*

Новий рік! Щоб уродило краще, як торік...». Тексти засівалок часто мають прагматичне закінчення з вимогою винагороди: «*Дайте п'ятака, а п'ятак не важний, дайте руб бумажний*». Зерно, яким засівали, набувало статусу священного. Його заборонялося вимітати до заходу сонця. Потім його дбайливо збирали і віддавали домашній птиці («щоб кури добре неслися») або змішували з посівним зерном для майбутнього врожаю.

Фольклор є живим організмом, що реагує на історичні виклики. У період сучасної війни росії проти України дослідники фіксують появу нових варіацій колядок та віншувань. У них традиційні побажання здоров'я та врожаю доповнюються або замінюються побажаннями Перемоги та миру. Вірняні українських церков значають, що нові тексти мають оптимістичну нотку і спрямовані на підтримку духу, переосмислюючи Різдво як свято Надії в умовах війни.

Важливою складовою частиною новорічної ночі були дівочі ворожіння. На Полтавщині дівчата випікали спеціальні коржики — «балабушки». Кожна дівчина позначала свій коржик, клала його на стільчик, і до хати впускали голодного пса. Чий коржик пес з'їдав першим, та дівчина мала вийти заміж першою. Також ворожили на предметах: якщо знаходили тріску — чоловік буде теслю, якщо цвях — ковалем. Народна метеорологія також прив'язувалася до цих дат. Спостерігали за погодою: якщо ніч на Василя зоряна — буде врожай ягід, якщо іній на деревах — вродить мед, якщо сніг — буде багатий рік.

Аналіз новорічних традицій українського народу крізь призму наукових джерел дозволяє зробити висновок про їхню виїняткову стійкість та адаптивність. Від міфологічної глибини образу Маланки, описаної Воропаєм, до геометричної досконалості різдвяного «павука», від архаїчних космогонічних колядок до сучасних сатиричних карнавалів у Вашківцях — усе це складає єдину систему культурних кодів. Ця система виконує кілька функцій. Гармонізація світу через ритуали (кутя, дідух, засівання) людина відновлює зв'язок з природою та предками. Соціальна консолідація завдяки спільним трапезам, обході дворів, рольові ігри в громаді. Ідентифікація — шляхом збереження унікальних

регіональних особливостей (Полісся, Гуцульщина, Слобожанщина), що при спільній основі формує складний, але єдиний український культурний простір.

Це — минульщина, а що ж щодо сьогодення?

Новорічний цикл є не просто відлунням минулого, а й дієвим механізмом самозбереження нації, який трансформується разом з нею, реагуючи на зміни календаря, соціальні умови та історичні виклики.

Відродження чи занепад української зимової обрядовості?

Сьогодні в університетах країни досліджують та викладають курси, що пов'язані з українською культурою, зокрема традиційними святами. Так, наприклад, в Університеті Грінченка на Факультет музичного мистецтва і хореографії вивчається народна пісня, звичаї, обряди, традиційні забави, що є безпосередньою складовою частиною етнографічних знань. На факультетах суспільно-гуманітарних наук, української філології,

культури і мистецтва, образотворчого мистецтва і дизайну можна вивчити дисципліни, які окреслюють етнографічні аспекти історії нашого народу. Через вивчення фольклору студенти заглиблюються в автентичні форми нашої спадщини, опановують народні ремесла та їх символічні коди (фото картин). У мультимедійному проєкті «СловОпис» навчально-виробничої майстерні «А-студія» є сторінка «Видатні українці», де студенти розміщують статті про митців, завдяки яким про українську культуру дізналися в усьому світі, зокрема автора «Щедрика». Та й власне це слово знайшло гідне місце поряд з іншими. І це не лише як елемент просвіти, але й як досвід, який стає частиною національної ідентичності здобувачів освіти, культурним кодом професійних та побутових практик. Грінченківці, попри тривоги та обстріли, шанують та відроджують національні традиції у родині, академічних спільнотах, громадських організаціях.

Минулоріч співробітниками та студентським самоврядуванням Університету було ініційовано спільну Коляду, метою якої було закриття зборів на потреби

Збройних Сил України. Координаторами дійства виступили керівниця вокальної студії «Subito» Анна Кольберт, заступниця декана з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Ольга Мусіяченко та директорка Музею Бориса Грінченка Юлія Голубничка-Шленчак. Кілька тижнів напередодні різдвяних свят влаштувалися спільні репетиції, до яких могли долучитися усі охочі грінченківці. Учасниками спільної коляди були представники Студентського парламенту, Студентської профспілки, Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених, співробітники навчально-методичного центру соціально-гуманітарної взаємодії та організації дозвілля студентів, викладачі та студенти Університету. Метою Коляди було відтворення і популяризація традиційних українських колядок і щедрівок, зокрема — за матеріалами записів Бориса Грінченка, а також — підтримка зборів для ЗСУ.

«Календарна обрядовість була і залишається особливою формою гуртування, інтегрування в академічну спільноту, зазначає Мисишин Андріана, випускниця Факультету суспільно-гуманітарних наук, а нині — режисерка Навчально-методичного центру со-

ціально-гуманітарної взаємодії та організації дозвілля студентів. З початком повномасштабного вторгнення історія колядування та щедрювання набула ще більшої вагомості, оскільки не лише утверджувала ідею українства, а й працювала на благо нашого славного воєнства, озброєного оберегами наших пращурів. Враховуючи специфіку кожного регіону, уже сам процес репетицій у грінченківському театрі «Борисфен» стає культурним надбанням, який у Різдвяному дійстві дозволяє розширювати географію походження колядок, щедрівок та засівних. Віншування линує від сердець, тож кожний радий як добрий газда зустріти колядників на своєму факультеті й запросити до своєї університетської господині. Коляда в університеті — це згуртована сила в єдності й відчутті тяглості роду. Здавна вважалося, що щасливою є та хата, у якій колядувалося. Це було світло істини, яке приносилося з доброю звісткою, щоб ошчасливити. Тож, попри весь вплив сучасності, бажання бути не лише частиною нації, а й відбутися в ній, грінченківці створюють театралізації й інсценізації обрядодійств зимового циклу. І щоразу після тривожних, недоспаних ночей ранок знову

оспівається грінченківцями-колядниками: «А ми хочем вашу хату та й розвеселити!» У тому й живе вміння стояти, вистояти й перемогти. Неодмінно цьогоріч спитаємося знову: «Ой чи є, чи нема пан господар вдома?». Ця неминучість вкотре повертає нас до витоків, у яких традиція стає терапевтичною складовою одне задля одного буття».

Волонтерство у свята та будні

Особливо цінним є те, що ці традиції отримують нове дихання у волонтерських проєктах випускників. Диво Різдва народжується там, де є турбота про тих, хто цього потребує найбільше. Так, зокрема, випускниця освітніх програм «Журналістика» та «Кібербезпека» Анастасія Семенчук, яка наразі працює у PR Lead Linkos Group є співзасновницею Громадської організації «Вдома краще». Це ініціатива, започаткована друзями в березні 2022 року, які об'єдналися заради спільної мети: підтримувати тих, хто постраждав від війни. Команда працює на добровільних засадах і вже не перший рік допомагає внутрішньо переміщеним особам, дітям, вагітним жінкам, сім'ям у складних життєвих обставинах та займається реабілітацією військових. Організація надає гуманітарну підтримку: продуктові набори, дитячу гігієну, підгузки, сумки для пологового, одяг для малюків, засоби догляду та інші необхідні речі. Однією з найбільш зворушливих ініціатив став минулорічний проєкт «Дива вдома». Упродовж грудня команда збирала на сторінці Instagram листи від дітей ВПО, які писали про свої мрії та новорічні бажання. До доброї справи долучилися десятки благодійників, зокрема й авторка цього матеріалу, і в результаті 141 родина з дітьми отримала персональні подарунки (фото). Для багатьох дітей це стало справжнім дивом і нагадуванням, що вони не самі навіть у такі непрості часи. Цьогоріч команда готує особливий новорічний проєкт. Спільно з брендом сталого одягу Selera організують творчий майстер-клас зі створення іграшок та брелків зі стокових тканин. Захід об'єднає дітей і дорослих у спільному процесі створення дива. Для малечі це нагода відчути радість, підтримку й безтурботність, розкрити свій творчий потенціал та отримати

позитивні емоції. Важливо, що «Вдома краще» надає допомогу системно та адресно не тільки у дні свят, але й у військові будні. Самі волонтеримо і вас закликаємо.

Психотерапевтична функція свят: міф чи реальність?

Давайте підсумуємо разом: свята — це про вітальність буття, гуртування, зовнішні та внутрішні опори, запобігання самотності, відчуженню, пошук «своїх про крові та духу», наповнення, а не спустошення. Кожне свято приносить із собою веселі забави, тематичні пісні, символічні страви, оригінальні вбрання й багато іншого. Це чудово ілюструє, що ми творча нація, з глибокою історією та різнобарвним життєствердним світобаченням. Попри страшні випробування минулих століть наші предки залишили для нас вкрай цінний культурний спадок, і якщо ви досі в пошуках своїх родинних традицій — саме час обрати те, що започаткує вже цьогоріч! У доленосні для країни часи, попри морози, обстріли мирних міст та сіл мають як ніколи буяти пишним цвітом національні традиції, які передавалися споконвіку від пращурів до нащадків та мають не тільки сакральну, виховну, соціальну, але й — психотерапевтичну функцію. **То ж до справи!!!**

*Морозець за щічки нас ой ципає.
Та дзвінка щедрівочка зігриває.
Ми вам щиро нащобечемо любо-щиро
І дощів, і радіщів, щастя й миру!*

Матеріали підготувала
Яна Фруктова,
кандидатка педагогічних наук,
психологиня,
доцентка Факультету журналістики
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

ПОЕТИЧНА ТЕРИТОРІЯ ВІЙНИ

«Поетична територія війни» — це новий проєкт, присвячений українським військовим поетам, чії тексти формують унікальний пласт сучасної літератури воєнного часу. Ми фіксуємо історії авторів, які поєднали фронтний досвід із письмом: факти військової реальності, уривки творів і ексклюзивні біографічні дані, що дозволяє «подивитись» на воєнну літературу як мистецьке явище.

*світ став чесним
коли назвав усі імена
світ став чесним
коли всі хто загинули
і всі хто втратили
стали жити після життям*

Ярина Чернозук

У січні 2020 року загинув наречений Ярини, військовий Микола Сорочук. Ця втрата стала для неї точкою неповернення. Вона не змогла залишитися осторонь, адже війна назавжди увійшла в її життя.

Народжена в Києві, вихована в родині, де слово мало вагу, як донька поета, музиканта і журналіста Ярослава Чернозука та онука письменника Олега Чернозука, Ярина з дитинства жила в просторі мови й культури. Навчаючись у Києво-Могилянській академії, відкривала для себе глибини філології та перекладу, писала вірші, досліджувала українську літературу. Саме тоді прийшло усвідомлення, що мова — це не лише засіб спілкування, а спосіб бути собою. Коли руйнується все навкруги, саме мова стає тим, що тримає на поверхні.

До війни Ярина вже активно долучалася до громадського

життя: була учасницею руху «Відсіч», брала участь у кампанії «Переходь на українську». Її голос звучав у поезії, у виступах, у волонтерстві. Та після загибелі Миколи вона зрозуміла: недостатньо лише говорити — треба діяти. Так філологиня стала добровольцем медичного батальйону «Госпітальєри». Згодом підписала контракт і приєдналася до морської піхоти, щоб рятувати життя там, де смерть стала буденністю.

На фронті вона бойова медикиня, розвідниця, побратим серед побратимів. Її щоденна місія — рятувати поранених, надавати допомогу, підтримувати тих, хто поруч. Для неї найстрашніше у війні — не сама смерть, а відчуття нездійсненого, коли зробив усе можливе, але ворог виявився на крок попереду. Тоді залишається лише пам'ять — болюча, проте життєдайна у своїй правді.

Попри фронт, вона залишається матір'ю. Донька Орися — її натхнення і водночас найважчий виклик. Їхні зустрічі рідкісні, розмови крізь екрани, проте між ними простягається нерозривний зв'язок, та сама тонка нитка любові, що тримає на поверхні

навіть у найтемніші ночі, коли світ здається надто крихким.

Її вірші — це сповідь сили. «Як вигинається воєнне коло» — книга пам'яті, написана в тіні снайперського пострілу, що змінив усе. А збірка «[dasein: оборона присутності]» — філософська відповідь на запитання, що означає «бути тут і зараз». Це не просто фіксація досвіду, а свідомий акт оборони власного буття.

Звернення до Гайдеггера стає метафорою усвідомленого вибору: жити, а не просто виживати. У цих текстах глибока любов до життя та інтелектуальна рефлексія над кризою співіснують, долаючи втрати й біль. Це поезія, де смерть визнана як невід'ємна частина Dasein, але життя залишається найвищою цінністю, за яку варто боротися і яку варто осмислювати.

***

*якщо ми з тобою лишимося живі
я не так болісно переноситиму
болісне світло весни
яке мене ранило
воно неодмінно приходиме далі
після зими що її
не можу забути
у цій країні зими не забуваються*

Поезія для Ярини — глибинний спосіб виживання. У найтемніші години, коли реальність звукується до кількох метрів окопної землі, слово слугує їй світлом і притулком.

**Бути — попри обставини.
Писати — коли мовчання стає зрадою.**

**Любити — навіть там,
де залишається лише біль.**

Присмак присутності

*всі імена справжні,
всі втрати невигадані
брехня з'являється із забуття*

Солдати падають — діти ростуть

*Святий Ян Павел Другий
у старі безкоштовні часи
сказав у Львові:
«Дощ падає — діти ростуть».
Святий Іване Павле,
я виріс під цим дощем.
Але зараз така зима,
і все вимагає такої ціни,
що падають
тільки сніг і солдати.
Солдати падають — діти ростуть.
Солдати падають — діти ростуть.*

Артур Дронь

Один із найвідоміших віршів Артура Дроня починається словами: «Солдати падають — діти ростуть», як відлуння слів Папи Римського, сказаного у Львові: «Дощ падає —

діти ростуть». У них страшна сутність війни. Між тими, хто впав, і тими, хто виростає, — ТИРЕ.

Поет і солдат, Артур, народився на Івано-Франківщині, вдихаючи запах різдвяного узвару, куті та сіна у Воскресинцях та Підмихайлівцях. Його дитинство — це дванадцять страв на Святвечір, тепло, затишок і родина. Згодом ці аромати дитинства зміняться на відчуття вини перед тим, хто сидить у холодному бліндажі.

У школі він писав патріотичні вірші, але не поспішав показувати їх світові. А потім у його творчість «прийшла» тривала пауза, наче довга зима, яка скінчилася лише у Львові. Місто зустріло майбутнього журналіста шумними кав'ярнями та дощем, який за-

Артур Дронь — свідок свого покоління. Його поезія фіксує досвід війни, трансліюючи головний меседж поета: «Ми були тут, і ми вистояли». Свій позивний «Давид» поет обрав на честь біблійного царя, чії псалми він читає в окопі: «Як Давид переміг Голіафа завдяки вірі, так і ми здобудемо Перемогу, маємо віру і правду!»

вжди падає зненацька, і повернуло його до писання.

У 2020 році вийшла перша збірка «Гуртожиток № 6» — про студентські будні й пошуки себе. Він тоді мріяв про другу книжку. Але він не думав, що вона народиться в окопах.

У день повномасштабного вторгнення Артура розбудив дзвінок від мами. Того ж дня Артур, не вірячи до останнього, пішов до військомату. Між мирним життям і війною він вибрав зброю, опинившись у 125-й бригаді ТрО. Спершу бригада тримала об'єкти у Львові та

на Закарпатті, згодом облаштувала позиції на Волині. А далі був Донбас: Краматорськ, Кремінна, «нульові» позиції, Харківщина.

Для Артура Львів завжди пахне кавою, але, коли він повертається у відпустку, цей запах змішується з відчуттям нереальності. Він спостерігає за людьми на площі Ринок, які сміються і п'ють каву, і відчуває себе глядачем кіно. Контраст між мирними звуками

міста та гуркотом артилерії на сході став його щоденним, нестерпним болем.

На початку війни Артур зовсім перестав писати: коли перед очима поставало фото дитини під завалами, слова видавалися порожніми та безсилими. Проте згодом поет усвідомив, що його поезія єднає інших, допомагаючи їм не почуватися самотніми. Так народилася збірка «Тут були ми»,

яка розповідає не стільки про війну, скільки про людей, чия любов виявилася сильнішою за страх.

***

Передавай кохання дітям,
як вони передають
малюнки нам із хлопцями.

І той, де обведено 9 маленьких пальців,
а на десятому
закінчився фломастер.

І той,
який я в кітелі ношу це з літа.
І особливо той,
на якому намальована маленька
дерев'яна годівничка...

Авторський проект магістранта Факультету журналістики
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Микити Бенковського, редактор — Аліна Лісневська.

Ігор Растівський

Поет, музикант і актор із Білої Церкви, який втілює синтез слова, музики та сцени. Автор книги «Стежок вечірніх таємниць» та фронтмен гурту «Мла». Його тексти й пісні сповнені філософських мотивів, пошуків гармонії та духовності. Ігор Растівський став лауреатом молодіжної літературно-мистецької премії імені Миколи Вінграновського. Його творчість поєднує інтелектуальність із глибокою емоційністю, утверджуючи силу українського слова.

***

дорогою до тебе бузина
дорогою до тебе сніг і маки
проходив
не зогледівся
заплакав
і більше ні листочка не минав

дорогою до тебе молочай
дорогою до тебе тепла туга
немовби я лишився тільки другом
у ніжно-недомовлених ночах

***

небесний мельник обертає жорна
і лине сяйво зоряних кошар
і згадає собі в хатині чорній
стара Юстина як була проворна
як парубкам давала відкоша

над нею ніч глекві тумани місить
і татар-зілля жевріє рябе
та вже їй ні до грубки ні до миски
лише п'ятьма
лише жнивварський місяць
по сизій шибці серпиком шкребе

***

я знав що ти арфа
я чув тебе всюди тоді
як струни торкав
і мені озивалися крони
про те що від осені
доля уже не вборонить
про плетиво наших долонь
у ранковій воді

я знав що ти арфа
я мчав у вечірні яри
щоб мантрою вітру мовчання своє
просотати
і спалася музика
дивна раптова й строката
і кликала темна трава
говори
говори

***

з ночей в яких тебе уже нема
це долітають сонні телеграми
конвалії
мости
ціпунки
драми
три крапочки дощу
вікно
п'ятьма

а потім знову
тінь понад рікою
і споконвічне тьохкання отав
і лоскітно-юначе «не питай»
травневий вітре
що ж це ти накоїв

***

про що цей світ мені такий багрянтий
про що так вечір солодко ряхтить
про що печаль то вижухне то нагряне
усе то ти
усе навколо ти

про що ячить осіння тінь берези
про що так пахнуть сльози хризантем
про що маячать ночі нетверезі
усе про тебе
усе воно про те

що так давно горіло і не згасло
хоч ревно час по шибках молотив
гойдалися вгорі небесні ясла
усе то ти
усе про мене ти

***

ні листів ані губ
ні вітрів на плечі
ні пелюсток на сходинах станцій
тільки вікна
одвічно німі глядачі
тільки спрагли зітхання на стелю
вночі
тільки листя торішнього танці

скип'ятилося небо
скотилось до ніг
от по літу тобі і по спеці
лиш притлумлене сяйво
непійманих днів
лиш хмільне лоскотання у серця на дні
підкажи мені
як воно зветься

***

це намолений вечір
як віск ліхтаря на зап'ясті
як останній вагон у який ледве вско-
чили ми
це незриме невинне і кволе
і все-таки цястя
як останнє причастя
як злива посеред зими

це торішне вино
випадково пролите у серпні
серед княжих дубів
і порожніх медових печер
це розхристано
солодко
млосно
і врешті нестерпно
це сліди що не стерти
це сон що уже не втече

***

ти чуєш як стікаю я поволі
густим і вогким словом по тобі
як всотуюся в теплі матіоли
твоїх грудей і губ що як ніколи
дурманяють мого стогону глибіню
ти чуєш я звиваюся в знемозі
як змії що вже допався до роси
як шарудять по стелі і підлозі
неначе у нічному передгроззі
хмільні і хтиві наші голоси

***

ти пахнеш сіном сном і виноградом
ти смужка сонця зронена на сніг
ти павутинка вечора за садом

ти музика рудого листопаду
ти крапелька сльозинки у вині

ти сіль
ти мед
ти грона горобини
ти лоскітна
ти м'ята
ти полин
ти сіши душу золотим і синім
щоби вуста по осені цвіли

***

це кров до горла
це правічний крик
німих могил що тужать за тобою
це досі не відстріляні набой
це чорне пір'я тополиних крил
оця студена зболена доба
як вітер на біблійному узвишші
як сонця перекинутого тиша
що кожен вечір гуляє в набат

***

а ти все не йдеш
бо немає куди іти
на мені вже давно неприкаяна тінь
Дон Жуана
і нетлінне мовчання
повне дощу й самоти
і порожня кімната
і повня — єдина кохана

а ти все не йдеш
і майже мені не болить
на гарячих вустах
навісна нецілована тиша
і натомлений шлях
у вечірніх зав'язі золи
і воронячий дах
під розстріляним небом всевишнім

Літературний бум: «Книжкова Країна» 2025

У вересні 2025 року територія Національного комплексу «Експоцентр України» (ВДНГ) у Києві перетворилася на найбільший книжковий простір країни. Фестиваль «Книжкова Країна», що відбувся з 25 до 28 вересня, вкотре підтвердив свій статус наймасштабнішої та найбільш відвідуючої книжкової події в Україні.

«Книжкова Країна. Плодова»

Цьогорічний фестиваль проходив під темою «Книжкова Країна. Плодова», що символізувало осінній збір урожаю, підсумки літературного сезону та кількість нових видань. Організатори створили атмосферу осіннього затишку, використовуючи образи овочів, фруктів та осінніх квітів у тематичних інсталяціях і фотозонах.

Масштаб події

«Книжкова Країна» 2025 року сягнула рекордних показників, демонструючи інтерес українців до читання: за чотири дні фестиваль відвідало понад 93 тисячі книголюбів, що стало

новим рекордом. Книжковий ярмарок зібрав понад 100 українських видавництв та книго-торговельних компаній. Відбулося понад 450 різноманітних заходів, включно з презентаціями, дискусіями, автограф-сеціями, майстер-класами та спільними читаннями.

Головні події

Програма фестивалю була максимально різноманітною й орієнтованою на різні вікові категорії та літературні жанри.

Однією з найбільш обговорюваних подій стала церемонія нагородження Премії книжкових блогерів, яка цьогоріч була зосереджена на відзначенні перекладної художньої літератури, що вийшла друком в Україні. Премію в категорії «Найкраща

перекладна книга» отримали «Зайчик» Мони Авад та «Дім на краю світу» Майкла Каннінгема, які набрали однакову кількість балів. Обидві книжки були видані у 2024–2025 роках і стали переможцями осіннього сезону фестивалю.

Спеціальна зона «Родинні читання» традиційно збирала повний зал. Відомі особистості, як-от стендап-комік Василь Байдак, читали книжки дітям і дорослим, створюючи особливу атмосферу спілкування. Відвідувачі мали змогу долу-

читися до зустрічей та публічних інтерв'ю, присвячених як художній, так і науково-популярній літературі, обговорюючи актуальні соціальні та культурні теми.

У 2025 році фестиваль «Книжкова Країна» вкотре підтвердив, що українська видавнича сфера динамічно розвивається, а книга залишається важливим елементом культурної стійкості та інтелектуального життя країни.

Авторка
Діана Глуценко

«ЗНАТИ, ПАМ'ЯТАТИ, ВІДЧУВАТИ...»

До Києва в листопаді 2025 року прибув «Мистецький поїзд», у вагонах якого розміщена фотовиставка «**Courage of the Nation**» («Відвага нації»). За п'ять місяців своєї подорожі цей потяг-галерея подолав понад 10 000 кілометрів та відвідав 45 міст України.

Виставка «**Courage of the Nation**» представляє серію світлин війни, що сколихнули весь світ. Вона реалізована за підтримки Фонду Говарда Баффета, який виділив понад 1 мільярд доларів на допомогу Україні. Ці кошти спрямовані на розмінування, гуманітарну підтримку, протезування, дитячі програми, розслідування воєнних злочинів, розвиток сільського господарства, забезпечення громадської безпеки, відновлення критично важливої інфраструктури, а також на проекти, що розповідають правду про війну та зміцнюють українські громади. Зібрані з різних куточків України світлина уособлюють мужність, спротив, стійкість та відданість нашого народу.

Для експозиції було переобладнано три вагони звичайного потяга, які перетворили на виставкові зали. Тут представлені знімки, зроблені через об'єктив Говарда Баффета. Фотовиставка «**Courage of the Nation**» пропонує відвідувачам поглянути на Україну з моменту повномасштабного вторгнення 2022 року.

Кожна світлина розповідає свою унікальну історію. Глядачі мають можливість подорожувати Україною через найзапекліші точки конфлікту, спостерігати місця, що перетворилися на пекло, та осягнути масштаби горя.

Перше фото — Краматорський вокзал, місце щирих зустрічей та гірких розставань, залізничний вузол, який зазнав одного з найсмертоносніших нападів на цивільне населення з початку вторгнення. Далі — світлина з села Ягідне в Чернігівській області, де мешканці провели 24 доби в підвалі під час окупації. Село Бородянка на Київщині демонструє трагічний момент: батько тримає поліцейський жетон свого полеглого сина — один із небагатьох фізичних спогадів про нього. Буча показує продовження життя на фоні зруйнованих будинків і зламаних доль, а світлина з Ірпеня демонструє ученицю, видиму через величезний отвір у стіні, зроблений нерозірваною російською ракетою. У Харкові на тлі зруйнованої школи стоїть Марія Мезенцева у весільній сукні — сюрреалістичний контраст між життям, що триває, та руйнуванням, що його оточує. Далі — спалена техніка, мітинги на підтримку полонених, підірвані мости, зруйновані церкви, нерозірвані ракети, втомлені обличчя дітей, воїни-герої, пекельна праця та невтомний спротив — сила й міць українського народу.

Стримати сльози дуже важко, адже історії зачіпають за живе. На вході відвідувачам видають книгу з описом до кожної світлини, яку можна забрати як пам'ять

про виставку та її важливу місію. Читаючи ці історії, усвідомлюєш спільне горе, один на всіх розпач, безмежну ненависть і всепоглинаючу лють.

Ці фотографії — не лише задокументований доказ війни, але й символи надії, мужності, стійкості та натхнення. Варто лише згадати знімок, на якому Ольга Харлан та Юлія Бакастова на фоні зруйнованої будівлі займаються фехтуванням. Під час літніх Олімпійських ігор 2024 року вони здобули для України золоту медаль. Особливо вражає світлина з Києва, листопад 2024 року: гурт Superhumans, що складається з ветеранів, які втратили принаймні одну кінцівку, виконує національні гімни України та США на тлі повністю зруйнованого Дарницького вагоноремонтного заводу.

Наприкінці виставки відвідувачі можуть обрати три світлини, які найбільше торкнулися їхніх сердець.

Поїзд з виставкою вирушає у подорож через всю країну — від лінії фронту до найвіддаленіших куточків заходу України. Він несе не просто мистецтво, а історії про біль, силу, надію й світло. Важливо, щоб побачила це не лише міжнародна спільнота, а й ми, українці. В останньому вагоні, окрім світлин, демонструється невеликий фільм про створення виставки та кілька слів від Говарда Баффета.

Цей проєкт створено, щоб торкнутися кожного серця, нагадати: ми разом, ми тримаємось, ми підтримуємо

Цей проєкт створено, щоб торкнутися кожного серця, нагадати: **ми разом, ми тримаємось, ми підтримуємо один одного і продовжуємо йти вперед, не зважаючи ні на що!**

один одного і продовжуємо йти вперед, не зважаючи ні на що.

Станьте частиною цієї подорожі, яка зупиняє час і говорить мовою правди, болю та надії. Потрапити на виставку можна лише за попередньою реєстрацією, вхід безкоштовний. Встигніть відвідати її, поки потяг ще в Києві!

Авторка тексту і фото
Ліна Файчук

Фестиваль «Поверхи» у Ретровілі: як мультикультурний простір об'єднує киян

У київському ТРЦ «Ретровіль» відбувся фестиваль «Поверхи» — подія, що виросла з бук-арт-формату й перетворилася на повноцінний майданчик нових сенсів. «Поверхи» — це про різноманіття, простір, у якому кожен живе на своєму рівні, але має можливість піднятися, зустріти інших і знайти себе в нових сферах.

Від книжок — до технологій і культури щоденного життя

Фестиваль об'єднує всі сфери, які формують наше сьогодення — від літератури та мистецтва до технологій, штучного інтелекту, здоров'я й естетики побуту.

Серед гостей — бренди й митці, які працюють з українською культурною спадщиною. Наприклад, бренд «НеХустка» переносить на аксесуари роботи відомих і мало відомих українських художників, а «Орнамо» представляє прикраси, що відтворюють автентичні українські шелести, коралі та намиста.

«Краса і культура живуть не тільки в літературі. Вони — в усьому, що ми створюємо й носимо», — наголошує кураторка.

До фестивалю долучаються й музиканти, і майстри з виготовлення аромосвічок, які створюються на основі українських гірських рослин — як частина загальної ідеї майстерності та відновлення.

Про штучний інтелект і нові сенси

Окрема частина програми присвячена технологіям. Тут говорять про те, як ШІ допомагає оживлювати архівні фото

письменників, озвучує тексти й створює культурні проекти. Організатори не оминають і темніших сторін використання технологій, але переконані, що за умови відповідального підходу ШІ може стати інструментом розвитку.

Як відбирають учасників і чому фестиваль йде «в народ»

Команда фестивалю — всього чотири людини. Та, попри це, вони щосезону проводять масштабну подію, запрошуючи понад 200 українських видавництв і десятки культурних ініціатив.

«Ми надсилаємо листи всім. Нам важливо, щоб були і великі видавництва, і ті, про яких майже ніхто не знає. Бо великі фестивалі часто кличуть лише тих, хто «на слуху», а ми хочемо підтримати тих, хто тільки починає», — пояснює кураторка.

Обирають торгові центри в районах, де немає інших культурних майданчиків: Ретровіль, Республіка, раніше — Гулівер.

Це принципово: «Ми несемо літературу у спальні райони».

Формат у ТРЦ дає доступ людям, які не можуть далеко їхати — батькам із дітьми, літнім людям, людям з обме-

женими можливостями. «Це не про «опуститися нижче». Це про бути ближче до людей», — додають організатори.

Холодна аудиторія, яка стає теплою

На відміну від літературних ярмарків, де публіка вже зацікавлена, у ТРЦ видавництва працюють із «холодною» аудиторією — людьми, які випадково проходять повз.

Тут і проявляється майстерність: змусити людину зупинитися, зацікавитися, купити свою першу книжку, гру чи освітній матеріал.

«Оце і є справжня перемога видавництва», — каже кураторка.

Про авторів, самвидав і нові голоси

«Поверхи» — один із небагатьох фестивалів, які відкрито підтримують самвидав і молодих авторів. Тут письменники можуть виступити поруч із великими видавництвами, знайти свого читача, набратися досвіду.

Автор **Анатолій Жажевський** — ентузіаст історії Києва та України, який з юності цікавився минулим міста та тривалий час виношував ідею власної книжки. У дебютних детективах він поєднав захопливий сюжет із мандрівкою історичними пам'ятками: Софією Київською, Лаврою та іншими локаціями, створивши формат «детективної прогулянки містом». Перша повість про Київ

була видана накладом 1000 примірників у видавництві «Саміт-книга» і швидко розпродалася. Згодом автор написав другу — про Львів, і нині дві історії об'єднані в одному виданні. Його книги читають і підлітки, і дорослі, а автор продовжує самостійно випускати нові наклади обмеженим тиражем.

Вероніка Нерло — сучасна українська письменниця й авторка трьох книжок, серед яких особливе місце займає її друга робота, створена під час війни. Ідея народилася після появи першої доньки: авторка прагнула передати дітям любов, досвід і важливі поради на майбутнє. Початок повномасштабної війни став поштовхом дописати книгу за три місяці та видати її, аби діти точно отримали те, що вона хотіла сказати. Книга поєднує теми жіночності, любові до себе, кордонів, професійного вибору

та статевого виховання — унікальна для українського ринку підліткової літератури. Окрім письменництва, Вероніка допомагає іншим авторам створювати й видавати книги, а також організовує авторські виступи за кордоном, зокрема в межах української діаспори.

WoodCat — українське видавництво настільних ігор, яке випустило понад 50 тайтлів і активно розвиває культуру сучасних ігор в Україні. У їхньому каталозі — продукти для дітей, підлітків, дорослих і сімейних компаній. Серед найпомітніших релізів — детективна інтерактивна гра,

побудована на вигаданій, але натхненній реальними подіями справі. Учасники вивчають докази, свідчення та фотографії, взаємодіють із ШІ-детективом, який навіть виходить на відеозв'язок, і намагаються розкрити злочин. В асортименті видавництва також масштабна «пісочниця» у стилі Red Dead Redemption у настільному форматі та десятки ігор різної складності — від сімейних до стратегічних. WoodCat позиціює себе як видавця для широкої аудиторії: від дітей і підлітків до дорослих гравців із досвідом.

Організатори дають можливість представитися групам авторів, запрошують ігрово-видавництва, лінгвістичні школи з воркбуками, навчальні видавництва, які зазвичай залишаються в тіні.

Так формується справді різноманітний культурний простір.

Найяскравіші моменти: від терапевтичного малювання до коло граю

Фестиваль славиться своїми інтерактивними локаціями.

Нещодавно тут проводили професійні майстер-класи з малювання: діти й дорослі створювали власні картини на холсті, отримували поради художниці, а роботи навіть з'являлися в соцмережах фестивалю.

«Це був справжній сеанс терапії», — каже кураторка, згадуючи як її 17-річний син несподівано захопився малюванням.

Цього сезону відвідувачів очікують:

- * спільна велика картина, над якою працюватимуть усі охочі;
- * воркшоп ілюстратора, який пояснює, як малювати людей та тварин;
- * майстерня закладок із фетру;
- * автентичний український коло грай, який завершить фестиваль.

«Фестиваль — це не про «прийти й купити». Це прийти, наповнитися, відпочити душею», — зазначає організаторка.

Підтримка військових і солідарність усередині спільноти

Фестиваль має й соціальний вимір.

Для учасників, у чиїх родинах є військові, діють спеціальні умови.

Видавництво «Український пріоритет», яке втратило свої книжки під час обстрілу в 2023 році, також має пільги — і фестиваль продовжує їх підтримувати.

«Зараз усім важко. Але тільки разом може бути добре. Якщо ми не будемо єднатися між собою — ніхто інший це за нас не зробить», — каже кураторка.

Авторка

Вероніка Кучеренко,
студентка 4-го курсу

Факультету журналістики

Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Столичний Музей авангарду представив нові експозиції до річниці створення

У листопаді 2024 року в столиці відкрили Музей авангарду — нову філію Музею історії міста Києва. Для постійної експозиції Київрада підтримала виділення простору в історичній будівлі площею 676,1 м² на вул. Липській, 16 — у колишньому маєтку графині Уварової. До першої річниці роботи Музею авангарду тут презентували три масштабні виставкові проекти.

Цікавих виставок у Києві завжди вдовольно, але грудень 2025 року демонструє особливу інтенсивність мистецьких подій. Один із найяскравіших культурних осередків — маєток графині Уварової, що нині перетворився на сучасний простір із трьома паралельними експози-

ціями. Дві з них представляє Музей авангарду, а третю — Музей Революції Гідності. Від мистецтва початку XX століття до подій новітньої історії — відвідувачі можуть вибудувати власний маршрут, поєднуючи естетичне враження з осмисленням суспільних процесів. І, звісно, не-

можливо оминати увагою красу самої будівлі, її ошатні зали та особливу атмосферу.

Експозиція «Авангард. Культур-Ліга» знайомить зі спадком єврейської культурно-просвітницької та благодійної організації, яка діяла в 1918–1924 роках. Її структура складалася з численних секцій, і виставка демонструє широкий спектр напрямів — від мистецьких до видавничих ініціатив. У вишуканих залах можна розглянути роботи Марка Шагала, Мане Каца, Леона Інденбаума, Осипа Цадкіна, Давида Штеренберга та інших митців, а також побачити афіші музичних свят, книжкові видання та різно-

манітні документи доби. Один із найскравіших експонатів — Третій Універсал Української Центральної Ради, перекладений мовою ідиш.

Не менш промовистою є друга виставка — «Авангард. АРМУ. Історія». Асоціацію революційного мистецтва України створили в Києві наприкінці 1925 року, і на честь її століття в місті триває Avant-Grade Kyiv Fest 2025, до якого долучився й Музей авангарду. У презентації зібрані роботи митців, які формували або відчували вплив бойчукістської школи Михайла Бойчука. Серед них — Микола Глущенко, Олександр Богомазов, Василь Єрмилов, Олександр Хвостенко-Хвостов, а також твори самого Бойчука. Крім того, представлено роботи художників українського авангарду та монументального мистецтва міжвоєнного періоду, документи АРМУ, оригінальні періодичні видання й матеріали, що дають змогу зануритися у формування українських художніх традицій ХХ століття.

Особливу увагу привертає розділ, присвячений дизайну грошових знаків: ескізи Георгія Нарбута, Василя Кричевського та Михайла Бойчука демонструють масштабність і амбітність проєкту створення нової української візуальної мови. Додатково виставка представляє архітектурні напрацювання АРМУ — проєкти житлових будинків та індустріальних комплексів, що виразно показують вплив авангарду на київське міське середовище 1920-х років.

Третя експозиція, створена Музеєм Революції Гідності, — документальна виставка «ЗАПРАВДУ! Передісторія Помаранчевої революції». Вона розкриває події, які сприяли формуванню протестного руху початку 2000-х. Значний акцент зроблено на постаті Георгія Гонгадзе, хронології розслідування його загибелі та суспільних реакціях на резонансні події. Виставка також нагадує про касетний скандал 2000 року, коли оприлюднення записів із кабінетів високопосадовців спричинило масове обурення та стало поштовхом до створення Громадського комітету «За правду!» і кампанії «Україна без Кучми». Документи, плакати та фотоматеріали допомагають відвідувачам відчувати атмосферу періоду, який передував Помаранчевій революції.

Наприкінці мандрівки експозиціями варто звернути увагу на саму будівлю: масток графині Уварової з його оздобленими залами, ліпниною та історичними деталями стає своєрідним «експонатом» простору.

Він утворює виразний контраст до модерністичних робіт і документальних матеріалів, підсилюючи враження як від мистецтва, так і від історії. Часто відвідувачі затримуються біля кожного експоната, розглядаючи деталі, читаючи описи, обговорюючи побачене або фотографуючи інтер'єри — простір сам провокує до споглядання й діалогу.

Експозиції дають можливість побачити, як формувалася культура, у якій ми живемо сьогодні, і як мистецькі, суспільні й політичні події минулого переплітаються в сучасному київському просторі.

Переглянути виставки можна відповідно до графіка роботи музею: середа–неділя — з 12:00 до 19:00; понеділок, вівторок — вихідні.

Авторка Софія Коваленко, студентка 1 курсу ОП «Видавнича справа та редагування» Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Як пережити зиму в доброму гуморі

«Зимую сонце крізь плач сміється», —
говорить українське прислів'я

Четвертий рік поспіль зима для мільйонів українців асоціюється з гуркотом генераторів та блимаючими світлодіодами зарядних пристроїв. Звісно, є різдвяні та новорічні свята, глінтвейн на вулицях, іноді навіть пухнастий сніг та інші радощі, але зима часто відчувається періодом, якщо не сплячки, то певного гальмування. Узимку день короткий, і, будемо відверті, цей факт змушує нас активніше шукати позитив і гарний настрій, адже, як відомо, нестача сонячного світла напряму впливає на наш емоційний стан. Що ж робити, якщо все навколо вже вкрилося снігом, вітер морозить ніс, а на душі — нудьга?

Зимі — бути, але й весні теж

Якщо ми не можемо змінити певні обставини, це завжди чудова нагода розвинути одне з наймудріших умінь — уміння приймати неминуче. Це один із важливих елементів зрілості та ментального здоров'я.

Зима дарує нам тренування цього вміння холодом, темрявою, короткими днями. Усе це — частина природного циклу, який не залежить від нашої волі. Замість того, щоб боротися з реальністю, ми можемо вчитися м'яко співпрацювати з нею — і ця навичка обов'язково покращить усі сфери нашого життя.

Давні стоїки писали, що існують речі, які в нашій владі, а також ті, що поза нею. І вміння розрізняти одне від одного — це запорука гарного настрою майже за будь-яких умов. Розпач часто виникає не від самої події, а від нашого опору тому, що вже сталося. Зима не вічна, і природа ніколи не стоїть на місці: навіть у найхолодніші дні під землею вже визрівають паростки. І це найважливіше нагадування про зміни як про спокійний і впевнений ритм життя.

Зима — не привід нудьгувати

Є люди, які люблять зиму. Вони, напевно, вже припинили читати цю статтю, бо щиро не розуміють, у чому проблема. Адже зима — це емоції від розваг, які відрізняються від літніх, але не менш яскраві!

Ця пора року приховує чимало дрібних радостей, які легко пропустити, якщо заздалегідь вирішити, що цей сезон «не ваш». Насправді взимку ми можемо тренувати ще одне з найкорисніших умінь — бачити світло навіть у короткому дні.

Але для цього треба трохи переорганізувати свій розклад і звички, зробити їх «зимовими». Спробуйте навмисно створювати собі маленькі щоденні приємності.

Дружні зустрічі взимку стають особливо теплими — ніби сам контраст між холодом зовні й теплом усередині гарної компанії дає більше близькості. І хоча взимку часто хочеться залишитися вдома, нікуди не йти та грітися під теплою ковдрою (що само по собі вже зовсім непогано), плануйте зустрічі з друзями та родичами!

Проста прогулянка морозним повітрям може стати джерелом енергії та гарного настрою, якщо вдягтися по-справжньому тепло. Ніщо не зупинить людину, якій хочеться прогулятися нашим неймовірним Києвом!

А скільки звичних страв перетворюються на зимовому повітрі на справжні смаколики. Простий чай стає ароматнішим, випічка зігриває руки, кав'ярні перетворюються на осередки затишку та тепла. Побалувати себе смачним, не обов'язково святковим, — це прояв турботи

про себе: як і теплий одяг, шарф, зручне взуття.

Зима не створена для нудьги. Це просто інший ритм життя — ритм уповільнення, відновлення та неспішних радостей, які легко влітаються в кожен день, якщо дати їм простір і час.

Час про здоров'я

Взимку багато людей хворіють, і ця пора року вважається складною для слабкого імунітету. Але наші застуди та недуги — це не тільки про необхідність лікування, а й про потребу в часі для себе. Повільний ритм зими наче нагадує всім нам прислухатися до власного тіла, відчути, де потрібні увага, спокій та відпочинок.

Навіть коли організм уже хворіє, і ми не можемо працювати чи навчатися у звичному темпі, у нас є чудова можливість відпочити та перемкнутися на зимовий спокій. Це нагадування, що й без нашої надмірної активності все владнається: сонце буде сходити вранці, сідати ввечері, а за холодними днями обов'язково прийде весна. Великий ритм

природи іноді вимагає від нас поваги та уваги.

І щоб не хворіти, саме взимку варто уважніше стежити за здоров'ям. Найкраща профілактика зимових застуд — тепло, рух і уважність до себе. Тіло швидко віддячує, коли про нього дбають: кращим самопочуттям, сильним імунітетом та рівним настроєм. Головне — не «заморозити» свій настрій і продовжувати свої справи в доброму гуморі!

Текст та фото
Сергія Коноплицького

Фото з сайту biathlon.com.ua.
Dmytro Yevenko

СІЧЕНЬ.**Богдан БОРКОВСЬКИЙ — біатлоніст**

Січень — ідеальний час для нових досягнень у біатлоні, і Богдан Борковський підтвердив це сповна. 21-річний українець здобув золото на Всесвітній універсіаді в Турині, попри три промахи на стрільбі. Він не лише приніс Україні першу нагороду на цих змаганнях, а й фінішував із комфортним відривом у 25,5 секунди.

ЛЮТИЙ.**Ярослава МАГУЧІХ — легкоатлетка**

Світова рекордсменка у стрибках у висоту вкотре підтвердила свій клас. На турнірі в місті Банська-Бистриця Ярослава Магучіх упевнено взяла висоту 2,01 м і не лише здобула золото, а й показала найкращий результат сезону у світі.

Фото з інстаграм-сторінки спортсменки

БЕРЕЗЕНЬ.**Олег ДОРОШУК — легкоатлет**

24-річний Олег Дорошук став першим українцем, який виграв чемпіонат Європи зі стрибків у висоту в приміщенні. Його результат — 2,34 м — особистий рекорд і заявка на ще кращі результати в майбутньому.

Фото з інстаграм-сторінки спортсмена

КВІТЕНЬ.**Ірина БОНДАР — вільна боротьба**

21-річна українка стала чемпіонкою Європи у вазі до 62 кг. Для неї це був перший великий турнір на дорослому рівні, і вона вразила більш ніж впевненим виступом. Особливо символічною стала перемога в півфіналі над спортсменкою з Росії, що виступала під нейтральним прапором.

Фото з сайту <https://photo.uw.org/Wrestling/2025/U23-European-Championships-2025/>

ТРАВЕНЬ.**Олексій СЕРЕДА — стрибки у воду**

19-річний Олексій Середа підтвердив репутацію одного з найталановитіших українських стрибунів. На чемпіонаті Європи він здобув два золоті — у командних змаганнях та індивідуально. Успіхи Олексія — важливий сигнал: у цій дисципліні Україна й далі залишається серед найсильніших.

Фото з інстаграм-сторінки спортсмена

ЧЕРВЕНЬ.**Таїсія ОНОФРІЙЧУК — художня гімнастика**

17-річна спортсменка стала відкриттям чемпіонату Європи: дві бронзи, срібло та золото. Перемога у фіналі стала для України першою в цій дисципліні за 28 років. Попри юний вік, Таїсія Онофрійчук уже претендує на звання спортсменки року.

Фото з фейсбук-сторінки Ukrainian Rhythmic Gymnastics Federation, автор фото Maria Muzychenko

ЖОВТЕНЬ.**Руслан МАЛІНОВСЬКИЙ — футболіст**

32 роки — чималий вік для футболіста. Багатьом уже здавалося, що Русланові час завершувати кар'єру: травми, втрата місця у збірній, непростий період у «Дженоа». Але саме восени він довів, що ще не сказав останнього слова: три голи у двох матчах і ключова роль у перемогах над Ісландією та Азербайджаном. Завдяки цьому Україна зберегла шанси на вихід на Чемпіонат світу-2026.

Фото з інстаграм-сторінки спортсмена

Дванадцять спортсменів року:

версія «Вечірнього Києва»

Грудень — час підбивати підсумки. «Вечірка» підготувала власний рейтинг — дванадцять українських спортсменів, які у 2025 році найяскравіше заявили про себе. Перемоги, повернення, рекорди — усе це було цього року. Ми згадуємо тих, хто, попри війну, гідно представляв Україну у світі.

ЛИПЕНЬ.**Олександр УСИК — бокс**

Олександр Усик вкотре довів, що він один із найкращих боксерів сучасності. У поєдинку-реванші за звання абсолютного чемпіона в надважкій вазі з британцем Деніелем Дюбуа українець домінував і завершив бій чистим нокаутом — фірмовим ударом «Іваном». Це одна з найбільш значущих спортивних перемог року.

Фото з інстаграм-сторінки спортсмена

СЕРПЕНЬ.**Андрій КУЧЕРЕНКО — бойове самбо**

На Всесвітніх іграх Андрій Кучеренко виборов золото в категорії до 71 кг. У фіналі він переміг росіянина, який виступав під нейтральним прапором. Перемога мала не лише спортивну, а й символічну вагу.

Фото з інстаграм-сторінки спортсмена

ВЕРЕСЕНЬ.**Андрій ТРУСОВ — пара плавання**

Український пара плавець показав феноменальний результат — чотири золоті нагороди та два світові рекорди. Андрій Трусов знову довів, що паралімпійський спорт в Україні тримається на людях неймовірної сили та витривалості.

Фото з сайту <https://susplne.media/sport/IPC/Andy Chua>

ЛИСТОПАД.**Данило ЯВГУСИШИН (АОНІСІКІ АРАТА) — сумоїст**

Сумо — не той вид спорту, де часто бачиш українців. Але 21-річний Данило Явгусишин, виступаючи під сіконі Аонісікі Арата (спортивне ім'я борця сумо), став справжньою сенсацією. Він виграв турнір у лізі макушіта (третя за престижністю професійна ліга), що саме по собі є рідкістю для європейського спортсмена.

Данило переїхав до Японії після початку повномасштабної війни й пройшов систему місцевих сумо-шкіл. Його стрімкий злет привернув увагу не лише японської преси: про українця написали й провідні світові медіа — такі історії в сумо трапляються надзвичайно рідко.

Фото з фейсбук-сторінки посольства України в Японії. Photo credit: Japan Sumo Association.

ГРУДЕНЬ.**Дмитро ПІДРУЧНИЙ — біатлоніст (прогноз)**

Що ж! Ризикнемо спрогнозувати й грудень. Дмитро Підручний кваліфікувався на мас-старт чемпіонату світу — і саме там може зробити подарунок українським улюбівальникам наприкінці року.

Фото з інстаграм-сторінки спортсмена

Автор Даниїл Нестеренко

Надія Фіголь:
**Шановні колеги і читачі!
Вітаю з Різдвяними
і Новорічними святами!
Миру, мудрості,
мужності і любові!**

Тетяна Файчук:
**Віри, сили, внутрішньої
опори, людяності, світла!**

Аліна Лісневська:
**Нехай ваші переможні
мрії і прагнення в новому
році обов'язково
здійснюються, а кохання
наповнює життя
світлом і надією!**

Яна Фруктова:
**Бажаю, щоб Новий рік був
щедрим на нематеріальні
цінності, зокрема цікаві
зустрічі із собою, людьми,
світом. А наші матеріали
стали вам у пригоді.**

Олена Даниліна:
**Мрійте! Творіть! Любіть!
Завдяки і всупереч!**

Роман Ратушний:
**Щастя, достатку
і любові! Нехай цей рік
принесе Перемогу!**

Фото УНІАН, В'ячеслав Ратинський

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення:
№1338 від 25.04.2024
про реєстрацію Київського столичного університету імені Бориса Грінченка суб'єктом у сфері друкованих медіа.

Випуск друкованої газети «Вечірній Київ» підготовлено редколегією Факультету журналістики, верстка та друк – НМЦ видавничої діяльності Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

При передруку посилання на «Вечірній Київ» обов'язкове. У газеті використані деякі фото з відкритих джерел.

Наклад: 1000 пр. Зам. № 5-47

Шеф-редактор
Надія ФІГОЛЬ
Випусковий редактор
Тетяна ФАЙЧУК
Літературний редактор
Тетяна ВИДАЙЧУК
Редактори рубрик:
Олена ДАНИЛІНА,
Аліна ЛІСНЕВСЬКА,
Яна ФРУКТОВА,
Роман РАТУШНИЙ
Макетування та верстка
Наталія КЛИМЕНКО

Адреса редакції:
вул. Левка Лук'яненка, 13-Б,
каб. 105. м. Київ, Україна,
04212.

Телефон: (044) 485-21-62

E-mail: fj@kubg.edu.ua

Редакція не несе відповідальності за зміст статей та може не поділяти думку автора.